

Seçim esnasında Dernek Gençlik Kolu, eski Dernek Başkanı Sait Şurdum'a kıymetli bir buket çiçek vermiş, ısrara rağmen Yönetim Kurulu'na girmek istemeyen eski başkan bol bol alkışlanmıştır. Yeni Yönetim Kurulu'nu tebrik eder, başarılar dileriz.

OKURLARIMIZA SUNDUĞUMUZ YAYINLAR

- 1 — **Kafkas Hikâyeleri Antolojisi** - Fiyatı 10 TL
- 2 — **Çerkesya'da Sosyal Yaşayış ve Adetler** (Jabağı Baj), Fiyatı 10 TL
- 3 — **Çerkes Düşünürü Kazanokue Jabağı** (Şortan Askerbi), Fiyatı 7.5 TL
- 4 — **Abhaz Mitolojisi Anaç Mı?** (B. Ömer Büyüka), Fiyatı 40 TL
- 5 — **Kafkasya Kültürel Dergi Cilt 5, 6, 7** (Her cildin fiyatı 25 TL.)

HATIRLATMA

Yeni yıla ait abone ücretini göndermemiş olan okurlarımızın abone ücretlerini göndermelerini rica ederiz.

Unutmayınız ki dergimiz siz kıymetli okurlarımızın yardımları ile yaşayabilmektedir.

KAFKASYA

KAFKASYA

KÜLTÜREL DERGİ
3 AYDA BİR ÇIKAR

YIL : 8 SAYI : 34 CİL : 8 MART - NİSAN - MAYIS - 1972

Sahip ve Sorumlu Yayın Müdürü

İZZET AYDEMİR

Yönetim Merkezi :
Bahçelievler, Emek Mahallesi.
75 ci Sokak No : 61 D : 5
Ankara

Dizildiği ve Basıldığı yer
İDEAL Matbaası

ABONE TARİFESİ

Yıllık Abonesi : 16 TL.
Yabancı Memleketler : 60 TL.

İLÂN TARİFESİ :

Dergimizde yayınlanacak ilânların
Tam sayfası 1000, Yarım sayfası
500 TL. dir.

Gönderilen yazılar ve resimler
basılsın veya basılmasın iade
olunmaz.

Yayın Komitesi gönderilen yazılarda
gerekli düzeltmeleri yapmaya
yetkilidir.

Dergide basılan tercüme yazılardan
doğacak her türlü sorumluluk
çevirene aittir.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak
gösterilmek şartıyla başka yerde
yayınlanabilir.

Basıldığı Tarih : **MAYIS 1972**

İÇİNDEKİLER

Yıldızlar Kayarken	AYDEMİR İ.
Bilimsel Yönde Folklorümüz	DR. GÜSAR V.
Geri Dön «Şiir»	FOVSET B.
Türk Tarihinde Çerkes Devlet Adamları	AYDEMİR İ.
Çerkes Sosyal Sınıfları	ŞÇENÜ F.
Xabze	JANKAT L.
Kafkas Yağmuru «Şiir»	KURMEN D.
Sana Sesleniyorum Şair «Şiir»	TETERİ E.
O Döndü «Piyese»	TSUYEKE C.
Talostanlko	KENETOKA S.
Tarihçilere Uyarı	BÇİHALUK A.
Çocukluk «Hikâye»	KWIJ R.
Cır Hamid'i Kaybettik Anneler «Hikâye»	KESTAN D.
Adıge Vatanı «Şiir»	Ç. İŞİKO A.
Beksultan Batırhanı Yitirdik	AYDEMİR İ.
Şanlı Misafirlere «Şiir»	HAGUPAŞA A.
Aktüalite	
Okuyucu Mektuplarına Cevaplar	

YILDIZLAR KAYARKEN

İzzet AYDEMİR

Dergimizin bu sayısında okurlarımız hiç de iç açıcı haberlerle karşılaşmıyorlar. Uzun yıllar dergimiz sayfaları arasında yazılarını oldukları kıymetli Büyüğümüz Bek sultan Batırhan rahmetli oldu... Ana vatan K.Kafkasyada kalbi her an milleti için çarpan, onları düşünen, Çerkeslerin bir arada, ana vatanları Kafkasya'da bir araya gelmeleri dileği ile çaba sarfeden Cır Hamid de beklenmedik bir anda aramızdan ayrıldı. Aramızdan ayrılan bu iki büyüğümüz Çerkesler için bir daha yerlerini alamayacak olan gökteki millet yıldızlarımızdandı.

Ne yazık ki millet yıldızlarımız özlemini çektikleri, bütün yaşantıları boyunca ideal edindikleri toplumun kurtuluşunun gerçekleşmesini göremeden bu yoldaki mücadelelerini istemiyerek bırakmak zorunluğunda kalarak aramızdan ayrılıyorlar.

Ancak ölümün kendilerini mücadele dışı bıraktığı idealistler hiçbir zaman savaşı yitirmiş sayılmazlar. Çünkü büyük idealistler attığı tohumların her an yeşereceğini, ken dileri olmasa da çizdikleri yolda yürüyeceklerin her zaman bulunabileceğini çok iyi bilirler. Bizler de çok iyi biliyoruz ki milletlerin mücadelesi fertlerin yaşantısı gibi kısa süremeyecektir. Bir milletin var olma mücadelesi asırlar boyu sürebilir ve eğer bu mücadele bilinçli kâfalarla, rayına oturulmuş bir katarla kuvvetli ellerle yürütülürse ergeç hedefine ulaşacaktır.

Şunu üzülerek belirtmek isteriz ki milli benliğimizin korunması yolunda çok geç başlayan çalışmalarımız henüz olgunluk devresine ulaşmaktan uzaktır. Suriye'deki soydaşlarımız Colan tepelerinden bilmem kaçınıcı kez muhacerete zorunlu bırakılmış Şam da yerleşen büyük bir kısmı toplumsal güçlerini yitirerek Suriyenin çeşitli bölgelerine dağılmışlardır. Ürdündeki kardeşlerimiz ise Arap şovenizmi tehlikesiyle yüz yüze gelmiş, daimi bir huzursuzluk içerisinde dirler. İsraildekiler de artık birbirleriyle evlenemeyecek duruma düşmüş, yakın akrabalık nedeniyle Araplarla evlenmeye başlamışlardır. En büyük Çerkes toplumunun bulunduğu Türkiyemiz'de ise ana dil yok olmakta, herkesin takdir ettiği kutsal sayabileceğimiz gelenek ve göreneklerimiz kaybolup gitmektedir. Son zamanlarda Türkiyede kurulan Kafkas dernekleri ise henüz bilinçli ellerde değildir ve bunlar gelişti güzel, sözüm ona kültürel çabalarda bulunmaktadır. Eskiden olduğu gibi bugün de büyük çabalar göstermek isteyen bazı aydınlarımızın çalışmalarını ne yazık ki çeşitli çıkarlar peşinde koşanlar tarafından baltalanmak istenmektedir.

Evet, okurlarımızın gözü önüne serdiğimiz bu acı gerçekler cidden bizler için çok ciddi sorunlardır. Ama herşeye rağmen şu birkaç yılın çalışmalarını bizlere çok şeyler kazandırmıştır. Güneşin balçıkla sıvanamıyacağı gibi yeni, yeni Beksultanlarımızın, Cır Hamitlerimizin hem de çok daha güçlü ve imanlı olarak yetiştirdikleri de bilinen bir gerçektir.

Kayan yıldızlarımız çok kısa bir gelecekte yerlerinde daha parlak yıldızların yer alacağı inancıyla rahat uyuyabilirler.

Bilimsel Yönden Folklorümüz

Dr. Vasfi GÜSİB

Çerkes folkloru halk kültürünün ince değerlerini taşıyan millî, toplumsal bir bilim dalıdır. Bu ince sanatın önemle yenileşmesinde millî duygunun hâkim olması ile toplum şuurunu uyandıracak insanlık sevgisinin kaynağı olarak değerlendirmek yönünü taşıyan bir gerçektir. Herşeyden önce medenî bir millî kültür hazinesi olduğunu belirtmek faydalıdır. Zevk, incelik ve üstünlüğünün bir numunesi olan bu sanat; fiziksel spor anlamını yaratabilmek için gerekli teknik bilgiye ihtiyaç vardır. Folklor oyunlarına, ritmik hareketlerine karışmış kişilerin diğer anlamı ile sanatçının benliğinde yapacağı tesirin kuvveti, onun bilgi şuuruna yapacağı tesirle ölçülebilir.

Bizlerde ve Batı dünyasında folklor bir zevk aracından çok, toplumsal bir bilimdir. Halkın toplum olarak hattâ fert olarak gelenek ve âdetlerini, düşüncülerini, birbirleriyle ilişkilerini, iş hayatlarını, amaçlarında, çalışmalarında birlik anlayışlarını sarmış doluş olmaları değil aynı zamanda toplumun karşılıklı davranışları, işte, tarlada, eğlence ve törenlerde birbirleri ile muamele ve yakınlıkları, çocukları ile, hemşehrileriyle, dostlarıyla, komşularıyla, ahabiplarıyla ilişkileri kendine göre bir hukuk düzeni içinde yürütülür ve değerlendirilir.

Folklorun temeli bir az da spora yönelen köy hayatıdır. Toplum ve ferdin köye ve köy halkına bağlılığı; (Khabze) den aldığı ilhâm ile ona ölümsüz saygısı, bağlılığı, cemiyet hayatından ve anlayışından uzak kalma korkusu ona gerçek bir terbiye, bir eğitim konusu olmuştur. Amacı; gidilecek istikameti gösteren bir kültür düzenidir folklorlar. Büyüklere saygı, küçüklere sevgi ve şefkât, yurda bağlılık ile sevgi, hemşehrilere yakınlık, birbirlerine yardım, hak ve menfaatlara uyarlık, millî heyecan, benliğini bilmek ve korumak gibi insanca yaşamın gerektirdiği bir ihtiyaç olarak değerlendirilen bir problemdir. Köylünün ve çevre köylülerinin birbirlerine yardıma koşmaları, komşusunun işleriyle ilgilenmesi, ortak bir çalışmaya yönelmesi ve tam bir sadakatle başarmaya yönelmesidir.

Folklor oyunlarında ritmik hareketler kadar müziğin değeri pek çoktur. Oyun ve müzik paralel yürür. Şehirlerde yaşayan aydın toplulukların zevk ve kültürü ile meydana gelmiş olan müzikal folklor ile gücünü toprağa vererek tarımsal çalışan köylüler toplumu arasında zevk ve incelik bakımından büyük bir fark ve değişiklik göze çarpmaz. Belki sanat ve müzik bakımından şehirlerdeki folklor çeşidi daha zengindir ve bu folklor içinde değişik müzik melodileri, renkleri daha genişçe zengindir ve bu folklor içinde değişik müzik melodileri, renkleri daha geniştir. Ancak köy ve şehir musikisinin kendi özel yapısına uygun bir sanat yönü vardır. Aynı duygu birliği içinde halkın yani bütün toplumun öz benliğinden ve kültüründen meydana gelmiş ve yer almış olan folklor oyun ve musikisi kuvvetli olayların etkisi ile canlanmıştır olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak köy folklor oyun ve musikisi çeşitli çevreler ve hattâ bölgelerden gelen hemşehrilerin tesirleriyle zenginleşmiş, çeşitleri fazlalasmıştır. Bununla beraber her ikisinin de çoğu zaman birinin tam genişlemesine rağmen o kadar incelikle kullanılmış ve başarı kazanmıştır ki hayran olmamak kabil değildir ve bunun örnekleri de çoktur.

Az da görüle bazı topluluklarda folklor oyunları esnasında kaval ve zurna çalan genç kişisel maharet ve bilgisini göstermek, kendine reklam yapmak için beraberce oyuna giren kıza arkasını çevirerek bir kenara bırakması ve akordion çalan ve tempo tutanlar önünde gösteriler yapmaya kalkması çok çirkin ve kıza karşı bir saygısızlık işaretidir. Bir milletin edep, terbiye ve kültür kaynağı olan milli folklor oyunlarında bu çirkin hareketlere yönelmek gerçektir ki Çerkeslerin en büyük yasaları olan (Khabze) yi hiçe saymasıdır. Millî oyunu soysuzlaştırmak ve seyircilerin sempalarını kaybetmek, tiksindirmek bakımından çirkindir.

Şu bir gerçektir ki Çerkes Folklor oyun ve musikişi klasik şekillerini gün geçtikçe zenginleşmiş, renkleşmiş bir eğitim vasıtası olarak nesillere aktarma çağına girmiştir. Bugünkü zevk ve anlayışın, duygunun bir düzeni haline gelen (Union toplu) sisteminin yani dört ya da daha ziyade kişilerin katılması ile kalabalık sistemin de yer alması toplum yaşantısında daha çeşitli gösteriler meydana gelmesini sağlamıştır. Çerkeslerin mutad çift kişi olarak oynama yanında bu gösteriler topluluğunda daha canlı, daha ritmik, daha düzenli ve disiplinli bir sanat canlılığını ortaya dökmüştür. Gerçektir ki bu sistem, klasik eski âbidelere dokunmadan bu ruhu, bu zevki tattıran yeni bir sistemdir. Bu sistemin eklenmesi, çeşitlendirilmesi her gün yenilenen Çerkes topluluğunda zevk ve inceliğine paralel olarak katılan ve yeni doğmakta devam eden iç duygu ihtiyacının tesirine yönelmek milli kültür ilerleyişinin önemli bir etkisidir.

BALKAR FOVSETİN YENİ BİR ŞİİR KİTABI YAYINLANDI

Okurlarımızın çok iyi tanıdığı ve şiirlerini dergimizden izledikleri Kabartay - Balkarlı ünlü şair Balkar Fovset'in yeni bir şiir kitabı yayınlanmıştır. GÜLÜMSE BANA ismini taşıyan ve 80 sayfalık bu şiir kitabı elimize gelmiş bulunuyor. Genç şairimizi tebrik ve başarılarının devamını dileriz.

Aşağıdaki şiir şairin son kitabından alınmıştır.

GERİ DÖN

Balkar Fovset'den Çeviren :
Aleşij E M İ N

Özerk yurduna geri dön,
Mutluluğu tattır canına,
İki gözdür ana vatan,
Dön kısmetinle vatanına
Yadelerde yaşamaz,
Yabancıların eli dolayır başında,
Daha büyük mutluluk olmaz,
Ata yurdundan başka,
Dön Kafkas'ta bıraktığın
Kardeşlerinin yanına,
Yaban altını paslanır,
Dön terkettiğin vatanına..

TÜRK TARİHİNDE ÖNEMLİ ROL OYNAYAN ÇERKEŞ DEVLET ADAMLARI

(32 nci sayıdan devam)

3

Hazırlayan : İzzet AYDEMİR

SADRAZAM MAHMUD ŞEVKET PAŞA : (1856 Bağdat-1913 İstanbul) — Babası Kuzey Kafkasya'dan Irak'a gelip yerleşen Çeçen Kethüdazade Süleyman beydir. Bağdat'ta ilk öğrenimini yaptıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve askeri idadi ve bilâhare de Harbiyeyi bitirmiştir. 1882 yılında kurmay subay olarak genel kurmay başkanlığında göreve başlamıştır. Harp Okulunda öğretmenlik, Fransa ve Almanya'da görev gezilerinde bulunmuş, 1905 yılında Kosova valisi, daha sonra da ikinci meşrutiyetin ilanı üzerine üçüncü ordu komutanı olmuştur. 31 Mart olayı üzerine hareket ordusunun başında komutan olarak İstanbul'a girdi, padişah 2. ci Abdülhamid'i tahtından indirerek Selânik'e sürgüne gönderdi. Harbiye nazırlığı yaptı, 1910 yılında patlak veren Arnavutluk isyanını bastıran birliğe komuta etti. Babilî baskınından sonra İttihat ve Terâkî Partisi tarafından sadrazam Kâmil Paşa'nın yerine sadrazam tayin edildi (23 Ocak 1913). Sadrazam olduğu devrede Osmanlı İmparatorluğunun en karışık yıllarıydı. Çok zor durumlarda devleti yönetti ve nihayet 13 Haziran 1913 yılında aralarında Çerkeslerin de bulunduğu İttihat ve Terâkî'ye karşı olan bir teşkilât tarafından suikast sonucunda çeşitli yerlerinden 5 kurşunla vurularak öldürüldü.

Cebir geometri, askeri kıyafetler ve diğer askeri nitelikte bazı eserler de bastırılmıştır.

Annesinin Arap Abbasi soyundan gelmesi nedeniyle bazı literatürlerde Arap çalılı gösterilirse de bu kesinlikle doğru değildir.

FUAD THUGA PAŞA (Deli) : (1835 Kahire - 1931 İstanbul)

Fikirlerini hiç çekinmeden açıkça söyleyen, cesareti çok fazla olan Fuad Paşa tarihte deli lakabıyla anılır. Babası müşir Hasan Paşa'dır. İlk öğrenimini Kahirede, orta öğrenimini İstanbul'da tamamlamış, daha sonara babasıyla tekrar Mısır'a gitmiş, orada Abbasiye askeri okulunu suvari teğmeni olarak bitirmiştir.

Fuad Paşa'nın yaşantısı çok hareketli geçmiş, birçok görevlerden sonra 1869 yılında İstanbul'da yüksek askeri şura üyesi, 1872 yılında Tuğ general olmuş, sırasıyla Irak, Makedonya, Tuna cephelerinde gerek isyanların bastırılması, gerekse Ruslarla yapılan savaşlarla çok üstün başarı göstermiştir.

1877-78 savaşından sonraki mütareke yıllarında İstanbul'un savunması için kurulan savunma hattında büyük başarı sağladı ve 1878 de Mareşallığa yükseldi. Avusturya ve Rusyada elçilik görevleri de alan Fuad paşa II.çi Abdülhamit'i tenkid eden davranışlarından dolayı bir komplo sonucu rütbe ve ünvanları alınarak divanı harbe verilip idama mahkûm edildiye de taraftarlarından korkulduğu için Şam'a sürgün edilmiştir. 1908 meşrutiyetinin ilanı üzerine İstanbul'a döndü, ayan üyesi seçildi, 1915 yılında ise kurulan fevkaledi heyet başkanı olarak Berlin ve Viyanaya gönderildi. Millî Mücadelede Ankara hükümetine çok yardımcı dokundu, dolayısıyla Da-

mat Ferit kabinesinin düşmesinde büyük rol oynadı. Uç oğlu Balkan ve Çanakkale savaşlarında şehit düşmüştür.

Fuat Paşa özellikle Çerkeslerin millî meselelerinde çok büyük ve başarılı rol oynamasıyla bizim için çok önemli bir kişidir. 1915 yılı Aralık ayında Viyana'ya giden Kafkasya Komitesinin başkanı olan Fuat Paşa Çerkeslerin, dolayısıyla diğer Kafkas milletlerinin bağımsızlıklarını kazanmalarını yolunda büyük çabalar sarfetmiştir. Ba arada 1908 meşrutiyetinden sonra İstanbul'da kurulan Çerkes Teavün (Yardımlaşma) Derneğinin en faal üyelerinden birisi olmuş, Muhacerette yaşayan Çerkes büyükleri arasında Fuat Paşa gibi birkaç kişi daha bulunsaydı bugün Çerkeslerin durumu çok daha ileriye gitmiş olurdu.

Çerkes Sosyal Sınıfları ile Siyasal Kurullarının Menşei

Fetgeret Ş Ö E N U

Kafkasya Çerkeslerinin siyasi kuruluşları da sosyal ve ailevi kuruluşlarından ve özellikle aile kuruluşlarından hariç etkilerle inkişaf etmiş değildir. Aksine oradaki siyasi kuruluş aynen aile ve sosyal kuruluşlar gibi olmuş, aynı etkilerden faydalanmıştır. Çerkes siyasi kuruluşu her şeyden önce parlak ve merasimi seven bir asâlet idaresi şekli, bir aristokrasi'dir. Bunun pek eski uçlarını arayacak olursak ocağın kurduğu ailede buluruz. Halbuki ocak ve mezara göre asâlet ancak Tanrı'ya aday olan babadan gelir. Onun hâkimiyet sınırı görünüşte ilâhî bir genişliğe sahiptir.

Öyle görünür ki o ailede baba demek asâlet demektir. Özellikleri de şöyledir :

1 — Baba aile dininin reisi ve tek kişisi ve bundan ötürü ailenin mümessilidir. Bütün sosyal hukukun kaynağı olan bu, din sahipliği ona ölümsüz bir mevki ve bir asillik vermiştir.

2 — Sağlığında hâkim ve âmir olduğu gibi öldüğünde de ailesinin tapınakları arasına girmiş olmakla yer almıştır. Bu da ona; bütün sosyal teşekküllerin temeli demek olan ailenin tüm yönetici ve düzenleyici pâyesini verir.

Görünüşte istek ve emirler kendisindedir. Gerçekte ise yalnız olarak hiç bir anlamı, hiç bir mevki yoktur. Ona asilliği de, Tanrılığı da kutsallığı da veren önce zevcesi, sonra daha önemli olarak çocuklarıdır. Fakat bu aile bizim bugün anladığımız anlam ile belirteceğimiz bir kelimeye sığmaz. Aile demek (aynı ocağa tapanlar, aynı babalar ve dedelere yemek veren, kurban kesenler demektir). Şu halde bir aile derece ve tabaka farkları nüfuz ve salâhiyetlerde ocak yönünden kurulmuştur. Ocağa en yakın olan birinci dereceyi işgal ediyordu. Bu (Baba) dan başka bir kimse değildi ve elamazdı.

Esasen sınıflar ve dereceler ona göre sıralanırdı. Birinci derece : Baba, ikinci derece : Baba tarafından akraba olan erkekler, yani aynı ocak merasimini yapma ve idareye vâris olabilecek kişiler, üçüncü derece : Anadır. Yani baba ya da koca tarafından temsil edilen ocağa ibadet hakkına malik olan kadın yani karısı. Dördüncü derece : Diğer kadın ya da erkek, ocağa tapma hakkına malik olanlar yani esirler ve köleler

SIYASİ KURULUŞ

Bunun gibi siyasi kuruluşta da ünlü mevki aynı kandan olan soylar tüm toplumun müşterek ceddî (ataları) ya da müşterek dedenin nüfuz sahibi olan son vârisi işgal ederdi ki bu çoğu zaman toplumun, reisi, ulu kişisi olurdu ve o mevki Tanrı'ya yönelen (ceddî - ataları) namına işgal ederdi, yani bir Tanrı timsali, vekil idi. Ondandır sırasıyla derecelerine ve mevkilerine göre aile babaları, baba olmayan aile fertleri, aile esirleri gelirdi. İşte bu bir siyasi kuruluş örneğidir ki (Patriarcale - Patriyarkal) yani baba hâkimiyetine dayanan bir cemiyetin normal yürüyüşünü gösterir. Buradaki bütün hukuk en büyük kudretle başlıdır. Ondandır sonra babalar bu da genel ve müşterek meselelerde ancak bir danışma kurulu üyeleri mevkiindedir. Serbest ferdler ise hür babalar arasından küçük reisler ya da vekiller seçmek hakkına bile malik değildiler. Onlar baba ölünceye kadar ocaklarının reisi tarafından temsil edilir. Esirlerin hiç bir hakkı, yoktur. Çocuklarla kadınlar da ekseriya böyledir. Onların malik oldukları hukuk, henüz siyasi ve sosyal rüşdünü, ergenliğini isbat etmemiş sayıldıkları için aile babaları tarafından geri alınabilirdi. Nasıl ki babaların elindeki salâhiyetin kolu ve kanadı da aile meclisleri tarafından kısıtlanır, değiştirilir genişletilir ya da büsbütün kaldırılabilirdi. Nasıl ki babaların elindeki salâhiyetin kolu ve kanadı da aile meclisleri tarafından kısıtlanır, değiştirilir, genişletilir ya da büsbütün kaldırılabilirdi

Görülüyor ki bu, her anlamıyla bir aristokrasi'dir. Fakat öyle gelişigüzel bir diktatör hâkimiyetine müsait olacak şekilde değildir.

Gerçekte, Kafkasya Çerkes idari ve siyasi kuruluşları ileride görüleceği gibi görünüşte ne kadar (Monarchique - monarşik) yani diktaya elverişli ve yönelmiş gibi ise ruhsal ve fiilî kuruluş ile de o kadar Demokratik yani halk hâkimiyetine dayanır. Ya da o bir (aristokratik cumhuriyet sistemi) dir ki reisler kuvvet ve kudretlerini, babalar öldükleri zaman Mabut'lar (tapınaklar) arasına girebilmek hakkını ancak sağlıklarında bir aile teşkil etmek, çocuk ve kişiler yetiştirmek ve beslemek, vâris bırakmak ile kazanabilirler. Bu ise kuvvet ve kudreti, hâkimiyeti altındadır zan edilen o verese den, aileden aldıklarına delildir.

Esasen Kafkasyada incelemelerde bulunan yazarlar bu durumu orada açıkça görebilmekte ve kaydetmektedirler. Kimi (Homericque-Homerik) diyor. Kimi de (Aristocratio heroique - aristokratik kahramanlık) a dayanan bir siyasi teşekkül diyor. Bu yazarların en ileri gelenleri bu iddiaları ile Kafkas siyasi ve sosyal kuruluşları ile Akdeniz'in pek eski kuruluşları arasında fark görmediklerini, ikisini bir kaynaktan çıkardıklarını yayınlamaktan başka bir şey yapmış olmuyorlar. Görünüşlere göre bu

haklı bir muhakeme ve anlayıştır. Bununla beraber Kafkasya denildiği zaman; bir ka-
lptan çıkmış, matbu resimler gibi rengi, şekli, biçimi bir olan bir ülke hatıra getiril-
memelidir. Orada değişik iklimler, ovalar, sahiller, dağlar vardır. Bunun
gibi Çerkes ya da Kuzey Kafkaslı denildiği zaman da her yönden birbirine benzeyen
insanlar, kömeler hatıra getirilemez. Değişik bölgeler, maddî ve manevî kişilikleri
özellikleri, değişik toplumları meydana getirmiştir. Meselâ : Batı ve Doğu Kuzey Kaf-
kaslıları bugün bu zıt durum, sosyal ve siyasî teşekküllerde ziddiyet gösteren en
esaslı iki parça gibidirler. Batıdaki şekli (Aristokrasi) doğuda demokrasi, gerek görüş,
gerek zorlukla daha ziyade göze bakar. Aristokrasi doğuda kuvvetsiz bir halde ve an-
cak ruhsal hayata az bir süre durabilir. Lezgi ve Çeçenlerin idaresi ve kuruluşları
buna bir örnektir. Yalnız şunu da ekleyebiliriz ki doğuyu bu duruma sokup fertlerin
kabiliyet ve teşebbüs kıymetlerini azaltan İran ve Arap'ların eski tesirleridir. Yani
eski saldırış ve istilâlarında oraya açtıkları mutlakiyet, dikta sistemi mahsuldür.

Bu, pek normal gibi görünmeyen durum haklı bir şeydir. Her şeyden önce Kaf-
kasya aristokrasi, gerçekte, bir çeşit halk hâkimiyetinin murakabesi altında gelişt-
miştir. İkincisi; Doğu Kuzey Kafkasya'da yani Dağıstan ve Çeçenistan'daki form, es-
kiden beri aslında demokrat ve fakat dikta yani tekbaşlı olan Orta Asya kavimleri
ile karışa karışa ondan derin müteessir olmuş, sonra da (İslâm kanunları)na dayanan
siyasî şekli benimseyerek büsbütün kendinden geçmiş, halk hâkimiyetine zahiri bir
kuvvet ve genişlik vermiştir. Gerçek şudur ki Batı Çerkesleri doğunun aksine hür an-
layışlı demokrat oldukları halde, Doğuda yine bugünkü kendi durumunun aksine Dikta
idaresine müsaittir.

XABZE (KHABZE)

İstanbul JANE ÂT

Çerkes kelimesini belirtmek için Çerkesin üzerinde durduğu gerçek sosyal yasa-
larını incelemek gerekir. Gerçekte bir millet hakkında olumlu bir fikir edinmek, bir
onlayışa varabilmek için o milletin sosyal yaşantısının incelenmesine lüzum görülmü-
yor mu? Çerkes; seciyesini (Khabze-Xabze) denen sosyal kanunu ile tesbit ederek
açıklamıştır. Bundan ötürü Çerkes (Khabze)siyle başlı başına bir kuvvettir. Bu kuvvet
sayesindedir ki Doğu ve Batının savaş merkezi olan Kafkasya'nın öz ve ilk nesli olan
Çerkesler; çeşitli ahlâk biçimleri taşıyan binlerce saldırgan milletlerden hiç birisinin
secye ve kanına temessül etmeyerek, karışmayarak ırk ve kan saflığını muhafaza ve
binlerce yıllık saldırıya karşı sarılmaz bir sosyal inanç ile mukavemet etmişlerdir.
Milletin yaşaması için bir varlık abidesi olarak kurulan bu Anayasa milattan 2500 yıl

önce kurulmuş ve bugün bile medenî milletlerin ahlâk ve aralarında anlaşma yönün-
den çok faydalı tanınan üstün birer temel olmuştur.

İffet, kahramanlık, müzik mayaları ile yoğurulmuş olan Çerkes sosyal kanunu,
ana olarak kızını bir iffet amblemi ve bunun ninnileri ile büyütülen çocuğunu bir
kahramanlık özeti olarak yetiştirir. Bu ölmaz dürüst ahlâk temellerine bir de güzel
bir müzik ekler. Khabze'nin bu temel faziletinden ötürü kendisine her şeyin üstünle
bir varlık ve hakim tanıdığı olan Çerkesler; bedeviyet (İkseklik) yaşantısından pek
az bir süre içinde sıyrılmış ve iç duygusundaki medeniyet ve yükselme ihtiyacını
çabuk kavrayarak kalkındırmıştır. Şüphesiz dir ki geçmiş kavimlerin tarihi inceleme-
leri belki henüz bitmemişir. Bu arada yükselmenin sonuna ermemiş olan beşer tari-
hinin incelenmesi Çerkes Khabzesi üzerine durmakla bir sosyal harikaya raslayacaktır.
Pek anlayışlı ve görgülü olması gereken tarih; 4450 küsur yılın kökleşmiş varlıklı
bir hale getirdiği sosyal kanunun canlı numuneleri olan bu günkü çerkeslerin ilkel
kavimlerden kendilerini pek kolay ayırarak düzenlenmiş ve medenileşmiş bir yöne
girdiklerini ve inceleyiciler de yürürlükte olan Khabze'nin beşer ihtiyacının dayandığı
bugünkü medeniyete pek açık bir temel olduğunu görecektir.

Khabze duyulan, his edilen gerçek bir ihtiyacın verdiği tesirle vücuda getiril-
miştir. Bu ihtiyaç diğer ilkel kavimler gibi asırların bıraktığı eserler göreneğiyle bir
süre sonra kabul edilmiş bir kanun, duyulan bir ihtiyaç şeklinde değildi. Toplum
herşeyden önce emniyetli bir yurt edinmenin gerekliliğini duymakla yalnız bir ihtiyaç
karşısında kalmadı. Çizdiği yuvanın yaşayışına, bekâsına nâzım olabilmesi amacını
idrak etti. Adet, gelenek ve kıyafetine de pek nezih bir sosyal yön verdi. O gelenek-
ler, o âdetler o kıyafetler bazı geçici hırpalanmanın, sademelerin tesirleri hariç her
zaman canlı bir kalkınma numunesi halinde kaldı. Bu arada bir baba; ruhunun mah-
sulu olan (Khabze) si ile ilk defa oğlunu vakur ve mağrur yetiştirir. Çünkü sosyal
çevre öyle bir nesil istiyor. Temelinde ciddi bir şekate tâbi olan genç de merhamet
ve okşanma beklemeden büyür. Babasından gördüğü ciddi şekatin tesiri ile kişili-
ğine emin, müteşebbis bir yaşantı hayatı ve bağımsız seciye kazanır. Neisine güvene
almış olan bu genç (Xabze) nin sert disiplinleri sonucu necip ruhunun temiz ince-
likleri ile cömertlik, cesaret, kahramanlık, milliyetçilik, intizam severlik gibi haslet-
ler taşır ve bunları doğusal varlığın bir sonucu olarak yapar. Khabze'nin gerçek ko-
ruyucusu ve savunucusu olan kızlar; Çerkes medeniyetinin, Çerkes nezâket, incelik
ve yaşantısının birer belirli sembolü, erkeğin taşıdığı iç duygu üstünlüğünün düzen-
cisi, edep ve dinsel merâsimin birer mümessilidirler. Bu doğal kudret ile büyüyen
Çerkes kadını büyük bir azim ve irade kuvvetiyle her şeyi yapabilmek liyâkat ve me-
ziyetini şahsında görür, varlığını cesaret duygusunun ve tahammülün bir numunesi
olarak tanıır.

Khabze'nin bu kesin inancı ile yetişen toplum kalkınmayı bir problem olarak bir-
lik, çadır yaşantısına iyilmez, duyduğu ihtiyacı medeniyete ve sosyal yaşantısına uy-
durur çadır yerine bina kurar ve bu konuklara üstün bir zevkle önem verir düzeltip
süsler. İyi görgü ve nezâketin en ince ve olumlu konularını düşünür, düzenini o yön-
den yapar. Üstün temayüllere (yöntemlere) büyük bir tutkunluk ve verasetle bağı-
duğunu hareketleri ile ispat eder. İşte edep, terbiye ve incelik sembolü olan (Khabze)
Çerkes toplumunu bu suretle yetiştirir. Çerkes sosyal hayatını (İffe, kahramanlık,
müzik) bu üç medeniyet desteği ile hazırlar.

Çerkes sosyal kuruluşunu bövmlemeye sokmadan önce kavm ve milletlerin nitelikler ve sosyal şartlarına yönelmek ve temas etmek isterim. Gerçek bir şey varsa o insanlarda, mutlak ve kesin eşitliğin doğal olarak bulunmamasıdır. Etnografik ve fizyolojik incelemeler bu gerçeği tüm olarak meydana koymuştur. Gerçek ve mutlak eşitliğin doğal olarak bulunmaması sonucu insanlarda sınıf vedereceleri doğurmuştur. Bu da iki tarzda belirebilir. Birisi bir milleti, bir toplumu hakim ve mahkûm olarak ikiye ayırır. Diğeri ise millet ferdlerine tedrici bir hakimiyet sağlar.

Birincisi temelinde derebeylik ve zâdeganlık şeklinde hâkim olmuştur ki bu şekilde saadet ve üstünlük yalnız bir azınlık toplumuna dayanır. Onlar mutlak hâkim, diğer çoğunluk ise bu azınlığın esir, köle ve isteklerine hizmetkâr olmuşlardır ki hiç bir vakit insanların mutluluk ve kalkınmasına yeterli olamayacak bir ilksel şekli çıkıyordu. Uzun süre devam edegelmiş olan bu sosyal biçim yalnız cehalete, bilgisizliğe dayanmıştır. Bilgi ve olgunlaşmanın ilerlemesi bu sosyal tarzı yok etmekle beraber bu kuruluşu tâbi ve bağılı olan milletler ancak pek büyük ve arka arkaya gelen ihtilâllerle uğramak suretiyle pek geç ilerlemişlerdir. İlk ve orta çağlarda batınn sosyal bir düşünce ve inancı olan bu zorlama uydurma bugün Arabistan ve İran ile Asya milletlerinin çoğunda vardır. Bu zorlama uydurma genellikle cahil milletlerde normal olarak devam etmektedir. Bununla beraber her millet her kavim de bir değıldir. Öyle milletler vardır ki arzularına hizmet ettirmek estediğı geniş ve yoğun kitleyi kendi milleti dışında arar, tâbi ve bağılı bulundurduğu öz milleti olursa onu yabancılarla bir komutan veya âmir veya terbiyecî olarak görevlendirmek suretiyle bir derece, bir sınıf ortaya çıkarır. Bu hal Çerkeslerde olagelmıştır. Bu suretle Çerkesler yakınlarla kadar ilim ve irfanın yapabileceğı bir kalkınmayı bulabilme kudretini göstererek diğer geri milletlerden farklı bir sosyal tarzı kabul etmiş oldular. Bir millette mevcut olan asalet derecesini tayin etmek için o milletin kendi varlığı ve bekâsı yönünden aradığı ve tesbit ettiği hürriyet sınırlarını incelemek gerekir. Çerkesler; kendi milletinden düşük amaçlara hizmet edecek kişiler elde etmekten daima uzak kalmış hep milletin yararına çalışan kendi milletinden sınıflar meydana getirmiştir. Bu sınıf halk, ülke ve milletin içinde sosyal bir dereceye girmiş yabancı kişiler derecesinde hakkını hiç bir zaman haksızlığa kurban etmemiştir. Çerkes; tedrici hakimiyeti doğal hürriyetten mahrum ya da bir dereceye kadar mahkûm ve boynunu bükük olarak değil, hâkim kuvvetler mürebbilik ve komutanlık yapmaksuretiyle makamlar değıştirerek sosyal düzenin temelini (Khabze) yi kapsamıştır.

Doğal olarak hakimiyeti düşük insanlar hakimiyet şekil ve biçimini değışik çağlarda çeşitli renklerde göstermiştir. Çerkesler; amiriyet hırsını ve sosyal dereceleri irkinin izzeti nefsin düşünerek ve ona uyarak kurduğu sosyal nizamlar ile bir milli denge vucuda getirmeyi başarmış bu surette kişilik gurur ve vekarını, benliğini torunlarına aşılamağa yüksek bir millî vicdan temeli atmıştır. Kişisel yaşayışa aşılannmış olan sosyal temeller Çerkes ferdiyetini, kişiliğini öyle bir duruma getirmiştir ki bu vakur ferdiyetler, genel millî yaşayışı göz önünde tutmaya zorlamıştır. Pek düzenli kurulan bu millî vicdan bu millî iç duygu, Çerkesin irade ve düzenine hakim olmuş ve Çerkesin asalet, soyluluk ünvanını, adını bir zorlama kuvvetine dayanarak değil, aldığı kişisel terbiyenin meydana getirdiğı medeni ve üstün bir topluluk büyüklüğü ile kazanmıştır.

KAFKAS YAĞMURU

Dğaj KURMEN'den
Çeviren : Kuşha F A R U K

Güzel yurdum sendeki gibi,
Raslamadım hiç bir yerde yağmur yağdığına.
Arzulanan, tene yetişti mi ferah,
Hem de ruhumu okşayan sıcaklıkta..
Raslamadım senin yağmurun gibi
Dünyayı canlandırana.
Hayvanları, kuşları ve ağaçları sevindiren,
Kuvvet vererek yeryüzünü doyuranına.
Çakan şimşegi altın bir klarnet,
Ve gök gürlmesi, güzel bir nağme...
Sanmıyorum başka bir yerde yağmurun,
Sendeki kadar güzel yağacağını.

SANA SESLENİYOR ŞAİR

Ossetyalı şair
EPĞİTİ TETERİ'den
Çeviren: B. CANPOLAT

Doğanın çiçeğini büyütürcesine,
Okşuyor anası gibi yıllar şairi.
Şair nasıl dursun söylemeden türküsünü,
Söyle nasıl dursun dilini yutmuş gibi?
«Milletim» diye söylendiğimde kendi kendime
Her defasında türkü söylemek istiyorum gönlümce.
Özgürlük üstüne, mutluluk bereketine
Söyleyecek söz bulamıyorum yeterince.
Nesin, sen şair- ne ki senin şiirin,
Sesini duymazsa millet adamın.
Soğukta uyuşmuş cviciv gibi olursa türkün,
Büsbütün yere batsın yaşamanı.
Yaşantım senin için, sana feda canım,
Seninim, özgürlük - benimim sevgili milletim.
Her zaman senin davetine hazırım,
Esirgmeden canımı, seninledir cesaretim.
Seninim, sesiyle ve de telleriyle - sazımla,
Bozuk değil sazım, emrindeyim geceli - günlü.
Ey önder! türküm sanadır sağlığında,
Senin için çıkarım, sensin milletimin gönlü.

O, Döndü!

(PIYES)

PIYESTE ROL ALANLAR :

Hasan : 50 yaşında
Asker : 19 yaşında
İhtiyar adam : 65 yaşında
İhtiyar kadın : 60 yaşında
Polis : Genççe
Muhabir : Genççe.

C. TSUYEKE'den Çeviren :
N. YENEMUK

(Perde arkasından karışık sesler duyulur : Korkmuyor yahul Kaçmıyor. Kaçar mı, nereye kaçsın? Durun hele! Hepiniz buraya gelin, gelin. A ihtiyar, ah başın! gelenler. (Polis askerin koltuk altından tutmuş olduğu halde içeri girer) Onların arkasından Hasan, ihtiyar adam, ihtiyar kadın, girerler. Polis masaya oturur.)

Polis : Tihol Gürültü etmeden tek, tek konuşun ki ben de meseleyi iyice anlayayım. Oturun!..

Hepsi otururlar.

İhtiyar kadın — Ben bunu tahmin etmiştim. A uğursuz adam, ne kadar oldu gidelim diye söyleyeli? Bir rende, bir testere, bir tahta deyip koca gün çarşısın Sen olmasaydın şimdiye kadar varırdık.

İhtiyar adam — Şimdi de varırız, telaşlanma hep böyle.

Asker — (Kalkıp) Benden ne istiyorsunuz?

Polis — Tihol! Otur öğreneceksin.

Asker — (Oturur) Beni heyecanlandırıyor sunuz.

İhtiyar kadın — A, a, a, utanmaz, evlenme zamanı gelmiş cepleri elliyor. Şu koca boyunca cepleri ellemek sana yakışır mı?

İhtiyar adam — Büyük olduğundan cepleri elliyor. Küçük olsaydı yapa rmyıdı!

Polis — (Yazarak) Gürültüyü kesin hele, sakinleşin.

İhtiyar kadın — Şunun gibi başbelâsını insan bulur da rahatlar mı?

İhtiyar adam — (Öfkelenerek) Öyle bir vurmali ki adam oluyor mu, olmuyor mu öğreteceksin.

İhtiyar kadın — A, ihtiyar, sokulma sen onu deviremezsin. Ona bir topak yün kadar gelmezsin. Seni atar. Sokulma babası adam etsin. Anası terbiye etsin.

İhtiyar adam — Bizim koyun sürüsünü çalan Karaşokoların edepsiz oğlu gibi geliba bu da. O ne haltlar karıştırmadı ki. Çoğu kadınların tavuğunu, hindisini bırakmadı.

İhtiyar kadın — Öyle yüzüzün biri sülâleden çıksa çok yazık olur.

Polis — (Şakayla) siz ikiniz rahat durmayacaksınız hapse atıracam

İhtiyar adam — Ne hapsi?

Polis — O bildiğin hapis gibi.

İhtiyar adam — Allah'a şükür hapishanenin kapısını bilmem. Benim ondan anladığım yok. Ömrümce girmedim hiç.

İhtiyar kadın — Ah tahmin etmiştim bunu. Yetsin artık. Ağzını bir kapat. Hapishaneye kendini atırma. Kim bilir ne yapacağını bunların? Seni hapishaneye atsalar bağır durursun, ayrıca ben nasıl yaşamı bilemem. Odunumu kim getiririr?

İhtiyar adam — Ne hapishanesi beni atacakları? Ellerinin parmaklarıyla bana dokunabilirler mi? Beni hapishaneye atsalar kim tarlayı beklemeye gidecek.

İhtiyar kadın — Tahmin etmiştim bunu. A ihtiyar gidelim, yavaş yavaş gidelim, gidelim, kendileri anlaşılır, biz işimize bakalım. (İhtiyar adama asılır).

İhtiyar adam — Gidelim be (kalkarlar).

Polis — Acele etmeyin, oturun.

İhtiyar kadın — Ah, tahmin etmiştim. (Otururlar)

Telefon çalar. Polis konuşur.

— Evet benim gireyim mi? Yarım saate mi? Olur, olur. Bir yankesicilik işi var, onu halledersem girerim. Acıma mı diyorsun. Öyle mi? Olur, olur (Kulaklığı koyar)

Asker — Biraz acele etsenize. Yalvarırım vakit geçiyor.

İhtiyar kadın — Acele ediyormuş, akşama kadar yine cepleri ellemek için telaşlanıyor.

Asker — A benim güzel ninem, bilmediğin şeye şahitlik yapmasana.

İhtiyar kadın — Bilmez olur muyum. Akli başındaki adamın cebini ellediğini görmedim mi? Bak cebinin nasıl yırtıldığına. Sen o yırtılan ceb değerinde değilsin.

Polis — Tihol. (Hasan'a söyleyerek) Nasıl olduğunu doğru anlat. Hepsini doğru söyle.

Hasan — (Kalkarak) Vallahi doğrusunu bilmiyorum, fakat anladığım kadıyla anlatayım. Otobüsü beklerken bu çocuğa benzer, biraz da yaşlı olabilir, bir arkadaş da yanında olduğu halde arkama dikildiler. Çok beklemeden otobüs de geldi. Otobüs okadar doluydu ki güçbelâ binebildim. Otobüs acele hareket edecekti. O anda birisi tarafından cebimin çekildiğinin farkına vardım. Dönünce cebimin yırtık olduğunu gördüm. Benim anladığım bukadardır. Bu ihtiyar adamla kadın otobüse binmemiş vaziyette dikiliyorlardı. Belki onlar daha iyi görmüşlerdir. Doğrusunu söylemek gerekirse bu gencin böyle bir kötülük yapacağını sanmam. Geldiklerinde onların davranış ve hareketlerinden böyle birşey beklenmezdi. Ayrıca bu gencin yanındakini de görmedim.

Kapıyı birisi vurur. İkinci sefer daha hızlı vurur.

İhtiyar kadın — A ihtiyar kapıyı çalıyorlar mı bilmem. Bize birşey yapacaklar geliba. Herhalde kapatıyorlar.

İhtiyar adam — Yok artık, kapıyı çalarlarmı? Birisi gelmişse çalmıştır. Sayın polis kapıyı birisi çalıyor.

Polis — (Kafasını kaldırmadan yazarak) Kim o?

Elinde fotoğraf makinasıyla muhabir girer.

Muhabir — İyi günler. (Polisin elini tutar). Geç kalmadım ya? Vaktinde geldiğimi sanıyorum. Hastanede önemli bir olayla karşılaşmıştım da.

Polis — (Onun söylediklerini anlamamazlıktan gelerek) — Küçük kızlara asılmaktan başka işin yok senin. Bana yutturmal!

Muhabir — Öyle hareket ettiğim de oluyor ama bu sefer işim başka.

Polis — Öyleyse, ya birisi üzüz doğurmuştur, ya da bir ameliyat olmuştur.

Muhabir — Tutturamadın, tutturamayacaksın. Bir genç, diğer bir gencin burnunu ısırtıp kopardı.

İhtiyar kadın — A Tanrım nedir bunun söylediği. İnsanın burnunu koparabilir mi? A ihtiyar bu gibi şeyler de oluyor mu? Duymuyor musun yahu?

İhtiyar adam — Isırdıysa niçin olmasın?

Polis — Sonra, sonra nasıl oldu. Anlat hele.

Muhabir — Üç genç bir kızın yanına sohbele geldiler. Yahu o burnu koparılan zavallı pek genç de değil, enstitüyü bitirmiş, çalışıyor. Üstelik keyfi de iyiydi. Öbürlerinin sohbet etmek için geldiklerini duyunca yanına bir genç alarak geldi. Nasıl olduydu o kız yüzünden birbirlerine girip kavga ettiler. Öbür adamın da burnunu kopardılar. Burnunu aradılarsa da bulamadılar. Tuhaf değil mi?

Polis — Tuhafın tuhafı, desene sohbetçinin burnunu küt ettiler. Herneyse. Burnu kalkık olsa kendini birşey sanıyor derler. Şimdi kız ona varmaz.

Muhabir — Zaten kız onu istemiyordu. O zavallı adam kendini birşey sanıp, varmazsan seni kaçıracağım deyip korkutuyordu.

Asker — Çok iyi yaptılar, hak etti. Bu devirde kız kaçırma lafını edene müstahak. Onun gibi burnu büyük, şımarık, kendisini bir şey sananların burunlarını koparmak gerekir.

Polis — Cepleri elleyen, cep ağızlarını yırtanların cezası nedir öyleyse?

Asker — Sayın muhabir, Gazete için istiyorsan işte çek. (Muhabir askerın fotoğrafını hemen çeker.)

Asker — Ne yapıyorsun, suçsuzum.

Polis — Hepsi aynı şeyi söyler.

Muhabir — Çektiğim için ücret almayacağım, endişelenme. Gazete parasını verecek.

İhtiyar kadın — A ihtiyar parasını almayacaklarsa yanyana oturup fotoğraf çektişek ya. Söyle ihtiyar, söyle de çektişelim.

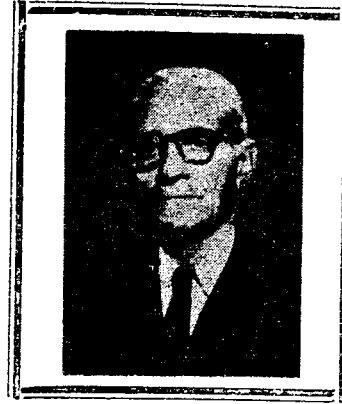
İhtiyar adam — Nedir be bunun söyledikleri? Gazeteye koyacakların fotoğrafını çektilerse, kendini de koydurtmak mı istiyorsun.

Muhabir — Nedir ninediğim seni de mi çekmemi istiyorsun?

İhtiyar kadın — Öyle oğlum, Allah seni sahibine bağışlasın, akılıhsın. Şöyle bu ihtiyarla benimle beraber güzelce fotoğrafımızı çe de, o kartları yerleştireceğim dediğin yere bizi de sığdır. Yolun düşer de bizim oradan geçersen uğra. Besli hindimi keserim. (İhtiyar adama dönerek). A ihtiyar şöyle kımıl da şu gence fotoğrafımızı çektişelim. Üstelik parasız da.

İhtiyar adam — Parasız da, hindi ne oluyor? Koca hindiyi kesiyorsun ya daha ne parası vereceksin?.

(DEVAMI VAR)



ACI BİR KAYBIMIZ

BEKSULTAN BATIRHAN'I
DA YITIRDİK

İzzet AYDEMİR

(1888 Nazran, Kuzey Kafkasya — 1972 İstanbul)

Dergimiz yazı kurulu üyelerinden kıymetli büyüğümüz Bek Sultan Batırhan da aramızdan ebediyen ayrıldı. Kuzey Kafkasyada Çeçenistanda Nazran da 1888 yılında dün yaya gelen merhum öğrenim görmek amacıyla Vladı Kafkas (Terek Kale'ye) ailesiyle birlikte yerleşmiş, öğrenimden sonra yeniden memleketine dönerken orada Çeçenistan emniyet örgütünde çalışmıştır.

1917 bolşevik ihtilalinden sonra yurdundan ayrılarak Türkiye'ye göç eden Batırhan 1920 yılında İstanbul'a yerleşmiştir. Türkiye'de yaşadığı sürece Kafkasya ile ilgili çalışmalarına aralıksız devam eden merhum yaşantısının sonuna kadar memleketinin kültürünü tanıtmaktan bir an geri kalmamıştır.

Genellikle geçenler hakkında geniş bilgiye sahip olan Bek Sultan hemen hemen Türkiye'de yayınlanan bütün Kafkas dergilerinde yüzlerce makale yayınlamış ve 8 yıldan beri yayın kurulunda çalışmıştır. Rusçayı ana dili gibi bilen merhum özellikle Çerkeslerin eski tarih ve efsaneleri konusunda (Nartlar) geniş bilgi sahibidir.

Dergimizde yayınlanan yazıları dolayısıyla kendisini tanımak isteyen okurlarımıza kendisini tanıtmak amacıyla kimliğini belirten bir yazı ricasında bulunmuştu. Merhum bu mektubumuza şu cevabı vermişti: «Ben henüz yaşıyorum, yaşadığım sürece de okurlarım beni isimle tanışınlar yeter. Ben öldükten sonra resmimi ve biyografyayı yayınlarsanız, hemşerilerime tanıtırınız» dileğinde bulunmuştu.

Biz her ne kadar ona karşı olan görevimizi tam anlamıyla yerine getirmediysek de onun ölüm haberini acıda olsa vermekle, resim ve biyografyasını yayınlamakla son arzudan birini yerine getirmiş oluyoruz.

4. Nisan, 1972 tarihinde tutulduğu amansız hastalıktan kurtulamıyarak hayata veda eden kıymetli büyüğümüz dürüst, yardım sever, milletini seven idealist bir kahramandı.

Dergimiz merhuma tanrıdan rahmet, ailesine baş sağlığı, yakınlarına geçmiş olsun dileğinde bulunur.

Toprağı bol, ruhu şad olsun.

TALOSTANİKO

Se'ami KENETOKA

Bir köyde kendilerine Talostaniko denilen üç kardeş vardı. Bunların üçü de yedi kardeş devler tarafından öldürülmüştü. Dul kalan üç kadından ancak küçükününkü gebeydi. Bunun kocası, iki ağabeyinin intikamını devlerden almak için giderken ailelerine şöyle vasiyet etmişti : «Eğer ben gelmez, sen de doğuracak olursan oğlan doğarsa adını Talostan koy ve büyüyüp senden at, kılıç istediği zaman yer altındaki kır atım ile şu kamçı ve kılıcımı ver» demişti.

Talostaniko'lerin küçük kardeşleri de böylece vasiyet ettikten sonra devler mağarasına gitti ve bu da orada öldürüldü. Zaman geçti, vakit tamam olunca nur topu gibi bir çocuk dünyaya geldi. Adı Talostan konuldu. Çocuk selvi gibi büyüyor, eğilmez dik başı semaya ser çekiyordu. On iki yaşına geldiği zaman yirmi yaşlarındaymış gibi görünüyordu. Talostan mahallenin gençleriyle beraber oynuyor ve yarışlarda bütün arkadaşlarını geçiyordu. Bunun için de çekemeyenlerin sayısı çoktu. Talostan'ın duruş ve hareketi çok ilgi çekiyordu ve hiç birisinininkine benzemiyordu. O duruşu, oturuşu, vakur yürüyüşü bambaşkaydı. Parlak ve anlamlı bakışlarıyla her görenin kalbini çehiyordu.

Talostan artık ondört, onbeş yaşlarına gelmiş, fidan gibi uzamış, çınar gibi kuvvetlenmişti. Bir gün ilkbaharın sihirli havasına kapılmış, mahalle gençleriyle beraber gen (aşık) oynuyordu. Çocuklardan birisi haksız yere kavçaya girmişti. Tartışmayı uzatınca dayanamadı, döğüşü ve bir yumruk vurduğu gibi köpürçük kemiğini kırdı. O esnada da kolu kırılan çocuğun annesi çıka geldi. Oğlunun bu durumunu görünce beddua yağmuruna tuttu ve «Talostaniko, lerden kurtulduk diye bağırdı. Şimdi de Allah seni bela olarak bize verdi. Allah ta seni babanın ve amcalarının gittiği yere götürsün. Sen erkeksen babanın intikamını niçinalmıyorsun? henüz daha kanı kurumuş» gibi acı sözlerde bulunmuştu. Bu sözler; küçük Talostan'ın onuruna dokunmuş ve acı acı düşünmüş: « Demek benim de diğerleri gibi babam vardı, ama nereye gitti ve ne oldu ?

Bu düşünce ile eve dönen küçük Talostan'ın ağır hasta olarak yattı. Üç gün hiç yemek yemedi, su içmedi, gül gibi yanakları solmaya başladı. Buna annesi çok üzüldü, daha da unutamadığı kocasının acısı daha da katmerleşti. Çünkü ondan yadigar kalan bu çocukla teseli oluyordu. Sevgili oğluna: (Canım oğlum bir haftadır bir şey yemiyorsun, içmiyorsun, halin ne olacak? düşmanların başına çıkacak seni ezmek isteyecekler. Kalk bir şeyler ye de kuvvetlenmeye bak..) dedi. Talostan bir şey yemek istemedi, fakat annesi çok ısrar edince: (Öyleyse kendi elinle yapacağın helvadan yerim) dedi. Annesi sevindi, hemen helvayı yaptı, tabağa koyacağı zaman Talostan aşge (yumak) yapıp vermesini istedi. Annesi eline sıcak helvanın içine sokunca eline yapıyor, dışarı çıkarırmıyor ve (babamın nereye gittiğini söylemezsen kurtuluş yok) diyor. Eli yanan annesi dayanamıyor ve söyleyeceğine söz veriyor. Zavallı kadıncağız eli yanmaktan kurtulmuş, fakat yüreği tutuşmuştu. Söz vermişti ve sözü mutlaka yerine getirmek zorundaydı. Onun için de sonucunun ne olacağı belliydi, oğlundan ırak kalacaktı.

Anlatmağa da başladı: «Sizi nbabanız üç kardeştiler. Bütün çevrede onlardan özge yiğit yoktu. Herkez onlardan korkardı. Gün batı da çok uzak bir yerde devler mağarası vardır. Baban ve kardeşleri (Amcaların) oraya gider devlerden yağma yolu ile sürülerce at getirirlerdi. İşte baban ve amcaların bunların elinde öldüler. Fakat sakın sen de oralara gideceğim deme, dedi.

Bu sözleri dikkat ve ilgi ile dinleyen Talostan için iç yüzünü iyice kavramıştı. Annesine «Anne ben bir at ile bir kılıç gereklidir, şöyle bir çıkayım da çevreyi bir az seyredeyim, canım çok sıkındır, biraz ferahlarım kanısındayım» dedi. Annesi bu lafları işitince kanı başına sıçradı. Karşı çıkmak istedi, fakat baktı ki olmayacak «gel, dedi oğluna ve yer altındaki bir ahıra götürdü. Kapısı kocaman bir taştı. Talostan taşı yan tarafa fırlattı ve içeri girdi. Her yönü keçe döşeli bir ahır, karşıda deri ile kemiktenibaret bir kır at vardı. Ata yanaşmak istiyor, fakat at şaha kalkıyor, çifte atıyor, yanına yanaşmıyor. Küçük Talostan atladığı gibi boynuna sarılıyor, iyi bir dayak atıyor, adam akıllı uslandırıyor. Artık kır at da itaat etmişti. Atı güzelce eğerliyor ve dışarı çıkıyor. Annesi oğlunun bu başarısına seviniyor, artık Allahın takdiri ne ise o olur) diyerek babasının kılıç ve kamasını da teslim ediyor ve «oğlum, şimdi sen gidiyorsun nereye ve ne maksatla gittiğini-baba intikamı-biliyorum. Fakat benim diyecelerime dikkat et, senin baban ata üç defadan fazla kamçı, düşmana da bir defadan fazla kılıç vurmazdı. Sen de sakın bir defadan fazla vurayım deme. Bu soyumuzun şerefine yakışmaz. Yine giderken bir dereye uğrayacaksın, bu deredeki gözegeyl (accap ve korrkunç şeyleri) geçerken şu muşanbaşı atın başına geçir ve sen de gözünü kapa ve örtüyü çek ve hiç bir tarafa bakmadan o dereyi geç sonra bu örtüleri kaldırarak yoluna devam et. Gelirken de aynı şeyi yapmayı unutma. Haydi oğlum yolun açık olsun, alnın açık, bahtın parlak olsun, Allah seni felâketlerden korusun» dedi.

Küçük Talostan annesinin sözlerini sessizlikle ve ara sıra da uzun kirpiklerini kırparak dinledi, söz bitince annesiyle vedalaştı ikindi güneşiyle beraber ufukta gözlerden kayboldu. Talostan epeyce yol aldıktan sonra nihayet Gözegeye geldi. Atının

ve kendisinin başına perdeleri geçirdi, hiç bir tarafa bakmadan vakarla geçti ve perdeleri kaldırdı. Deniz kadar geniş, uçsuz bucaksız bir ova görüldü, günlerce git-ti, hiç birşeye rastlayamadı. Babasının katillerini bulamamaktan korktu ve üzüldü. Bir az daha ilerleyince kendisini bir tepede gördü 'Aşağıya baktı, geniş bir dere. Su-lar şırl şırl akıyor, her taraf çayır çimen, cennet gibi bir yer... Karşı tarafta dağ gibi kocaman bir kaya ve kayada da simsiyah koca bir delik. Kendi kendine (Acaba dev-lerin evi burası mı?) dedi. Bir zaman da etrafı oradan seyretti. Fakat hiç birşey gö-remedi. Küçük Talostan çok yorgun idi, kalbi de anne kucağındaki tatlı anılarıyla yan-gındı. O esnada ufuklardan yavaş yavaş kaybolan güneşin kayboluşuyla ruhunda ümit-sizlik ve üzüntü kaphıyordu. Atından indi, dereye yürüdü. Kana kana bir su içti. Doğ-ruldu ve uzaklara baktı gördü ki derenin baş ucunda akşamın kızılığıyla, göklere yükselen altın renkli atlar yayılıyor. Talostan doğruca atını oraya sürdü ve atları toplayıp yola koyuldu. Tam bu sırada gökleri çınlatan gök gürleri gibi sesler işitti. Sesin geldiği yöne baktı ve gördü ki gözleri fal oku gibi fırlamış, ağzından küfürler saçarak bir dev geliyor. Dev yetiştii 'Talostaniko'lardan kurtulduk diyordu, şimdi de sen mi başımıza belâ kesileceksin.' diyerek elindeki direği fırlattı. Talostan bir yana sıçradı, direk inip yere girdi. Dev; Talostan'ı öldürmüş zannediyordu. O sırada Ta-lostan devi bir vuruşta ikiye biçti. Onun arkasından daha korkunç bir dev daha ye-tiştii. Onu da bir saldırmışta yere serdi. Böylece altı dev kardeşleri öldürdü. Nihayet sı-ra yedi başlı yedinci dev'e gelmişti. Bu ise çok kuvvetli, gürbüz bir kişiydi. At üs-tünde yıldırım hızı ile geliyordu. Gözleri fal oku gibi fırlamıştı. Ağzından o da küre-diyor ve kardeşlerinin yere serilmiş olduklarından çıldırıyordu. O da Talostan'a koca bir kaya parçası fırlatmıştı. Kaya yere saplandı ve göz görmez oldu. Dev kardeşleri-nin intikamını aldığından memnundu. Dev'in ön tarafından sıçrayarak ezilmekten kur-tulan Talostan; at üzerindeki devin boynuna bütün kuvvetiyle öyle bir kılıç çaldı ki kolunu kesti. Yaralı dev kaçmaya ve Talostan onu takibe başlamıştı. Dev'in atı fazla kaçıyor aralarındaki mesafe artıyordu. Talostan devi mağaraya girmeden yakalamak istiyordu. Atını sürmek için bir kamçı vurdu, bir az yetişir gibi oldu, bir daha vur-du, biraz daha yaklaştı, üçüncüsünü vurdu. Aralarında az bir mesafe kalmıştı. Fakat dördüncüyü vurmadı. O zamana kadar dev de mağaraya yetişmişti. Mğara kapısın-daki virajı dönerken devin başı bir tarafa, gövdesi öbür tarafa düştü. At aradan ka-yıp mağaraya daldı. Dev o esnada bir bağırdı : 'Ey Talostaniko,lardan bela erkek-sen bir daha vur.' dedi. Talostan da 'Biz düşmana bir defadan fazla vurmazız. O bize yakışmaz.' dedi. (Meğer bir kere daha vurmuş olsaydı dev dirilecekmiş ve öl-meyecektmiş.)

Talostan devlerin kökünü temizlemişti. Artık serbest gezintisine engel birşey kal-mamıştı. Mağaraya daldı. Dev'in atını izleyerek ilerledi. İçinde çok kıymetli eşya ve mücevharat buldu. Oradan yolcu yolunda diyerek süratle hemen ayrıldı. At sürüşüne gelerek onları da önüne katarak yola düştü, gece gündüz demeden gitti ve sonunda korkunç şeylerle dolu dereye geldiği zaman yine aynı şekilde başını örttü ve dereyi geçti. Nihayet bir gün güneş doğup etraf nurlanırken, güzeller uyanıp sığırlar böğü-reşirken at sürüşüyle köye girdi. Annesi oğlunu sevinçli gözyaşlarıyla kucaklarken köyün büyüğü, küçüğü hepsi toplanır ve tebrik ederler.

TARİHÇİLERE UYARI

Dr. Mehmet Ali B Ç I H A L U K

Bugün hemen dağılmış, perişanlığa doğru sürüklenmiş olan şanssız Çerkesler üstükleri çevreye uymağa mecbur olarak adetlerini, geleneklerini, vekarlarını, le-vent endamlarını hemen hemen kaybetmek üzere olduklarından Çerkesliği incelemek isteyenler hiç olmazsa yüzyıl önceki yaşayışı aramak zorunda olduklarını gözönüne getirmelidirler. O zaman karşılıklarına ilk önce sosyal hayatı kapsayan (Adighe Khabze) denilen millî yasanın gerektirdiği bir yaşantı ve muâşeret, sonra bütün anlamıyla geçmiş eski tarihî aydınlatılacak olan zengin ve geniş bir edebiyat çıkacaktır. Bunlar insanlık için ne kadar faziletler vrsa tümüne yöneltici ve her türlü fenalığı menedici hükümleri kapsayan kuvvetli bir inanç meydana getirmeye yeterli görünecektir. Do-layısıyla anlaşılacaktır ki bunda cumhuriyet idaresinden daha geniş bir idare tarzı-na topladığı kişisel özgürlük temeli ve anlayışı her hükmüne bir ruh gibi sızacak-tır.

Yazılarımızda yol gösteren, rehber olan ve Çerkesler hakkında basit bir bil'risten başka birşey olmayan bu açıklama özetimize ünlü Kafkas bilgini (Mourier)'in (Guide au Caucase) kitabında (sh. 75) yazar (Baron Uslar) dan aktarma eylediği bir fıkrayı ekleyeceğiz. Bu fıkrada :

'Kafkasya hiç bir zaman göçmen kavimlerin geçidi olamamış, belki pek uzak olmayan ovalarda baskı gören kavimlerin barınağı olmuştur. Bunlar aynı bir ırka mensup olmakla beraber tarih öncesi çağlarda mevcut olan ve Kafkasya'dan başka hiç bir yerde izleri kalmayan kavimlerin bekâyası (artıkları) olması gerçeğe uygun görülüyor. Kafkas kavimlerinde görülen şiddetli anlaşmazlıklar dağ silsilelerinin (sıra dağların) çeşitli yerlerinde hâlâ artık izleri görülen Hind - Avrupa, Samit ve Mongol gibi üç insan sınıfının oralara göç ederek (Öz Kafkas halkı) ile çarpışmaları (tesalup) na bağlanmalıdır.' der.

Biz de bu anlayışları bir dereceye kadar gerçeğe yakın görerek bu hususta Ase-tin (Kuşha) ve (Kubaçi)'leri örnek olarak göstereceğiz. İrkça, gelenek ve aile bölün-tüleri ile sırf Çerkes olan (Asetin)'ler dillerini eski İran fâthileri (istilâci) bulunan göçmenlerden almışlardır, yine (Dargo) şivesiyle konuşan (Kubaçi) kolu hakkında özellikle (Frank)'lara bağlantılık isnat edilmiş ise de bu isnat ve söylenti ancak bu kolun (dahn) sanat bakımından ileri bulunmasından ileri gelmektedir. İşte bura-çıkta bu konuya son vererek filoloji incelemelerine geçeceğiz.

ESKİ MISIR'DA ÇERKESLER VE İRK

Pek eski Mısır'da yerli halktan başka ayrı bir dil konuşan diğer bir ırk vardı. Kuvvet, nüfuz, hâkimiyet bunların elindeydi. Dinsel kelimeler, resmî tabirler, bölge ve kişi adları şimdiye kadar hal edilemeyen bu ırkın dili ile idi. İşte bu problemi

hal etmek temel davamız olmuştur. Bu yönden başlangıçta fikir belirtmekten ise bu gerçeğe hayli yaklaşan tarih yazarlarının dediklerini dinlemek ve ondan sonra iddialarımızı inceleyip tartışmak maksada varışı kolaylaştırıcaktır. (Doğu milletleri eski tarihi)nde herkesten çok söz sahibi olan ünlü (Maspero) kitabının ilk sayfelerinde (1) :

“Zamanımızda Mısırlıların menşe ve millî münasebetleri uzun uzadıya tartışılma- ra meydan açmıştır. Önceleri yani on yedinci ve onsekizinci asırlarda Mısır'a seyahat edenler; Melezleşmiş, aslını yitirmiş bazı Kupti (Kıbt) çehrelerine aldanarak eski insanları olan Firavunların şişkin çehrelere çıkıntılı alın ve elmacık kemikler hizasında gözlere, basık burunlara, kaba ve sarkık dudaklara ve hülâsa (zenci ırkın) özellik- lerinden olan daha birçok çizgilere sahip olduklarını belirtiyorlardı.

Bu yanlışlık on dokuzuncu asır başlangıcında genel iken Fransız komisyonu (Commission Française) nun yayınlamış olduğu büyük bir eserle bir daha baz da- mayacak surette kayboldu. Mısır kavmine ait hatsiz, hesapsız heykel ve kabartma yazıların incelenmesi ile bu kavmin, milletin (zenci ırkını) andırması şöyle dursun, oksine Batı Avrupa ve Batı Asya'daki beyaz ırkın en güzel numunelerine benzerlikle- ri anlaşıldı. Buna kanaat getirmek için bir müzeye girip bunların eski yapılmış hey- kellerin igözden geçirmek kâfidir, der.

Gerçekte (Kahire) müzesini gezdiğim zamanda gördüğüm heykeller ve onlardaki fizyonomiler beni uyardı. O heykellerden en çok Çerkeslere benzettiğim birinin ismi- ni incelediğimde (Amenemhit) gibi Çerkesden başka hiç bir anlam vermediği açık bir adlandırma karşısında hayran kaldım ve bütün bu incelemeler o garip kar- şılamamın verimidir.

Çerkeslerin pek eski Mısır ile ilgileri çok. Çerkes tarihçisi Met Çunatuka İzzet eserinde (2) : Herodot'a atfen (Güney Kafkasyo'nun (Riyon) bölgesinde rastlanan pek eski Mısır paralarında eski Mısırlılarca kullanılan bazı resimler bulunması ve Mısır görebince bir, iki lâhit bulunması Mısırlıların Kafkasyaya girişleri ve bir kısmının Mısır medeniyetini orada bırakacak kadar bir süre yerleşmiş olduklarını gösterir.)

Arapça yazılmış bazı tarih kitaplarında (Çerkes) kelimesini (Kesâ kaçtı) anlamına gelen (Serâ kesâ) dan geldiğini ve bu suretle Çerkeslerin Suriye'den kaçan bu (ke- sâ) vakasından bir Arabın torunları gibi gösterilmesidir. Çerkeslerin tarihten binlerce yıl önce Kafkasya'da buldukları bir gerçektir. Kesâ'nın mezan son zamanlarda bir Çerkes tarafından Suriye - Havran bölgesinde Sanmin harabeleri yanında (Neve) köyünde bulunmuştur. Kaldı ki bir kişinin, yüz kişinin bin yıl sonra milyonlarca kişi üretmeyeceğidir.

Şunu da burada belirtmek gerekir ki peygamber Hazreti Muhammed hazreti İsa- rail'in torunlarından ve (Arabi müstarabedir) öz Arap değildir. Kabilesi (Kureyş) dir. Çerkesçe (Kueriş) süratle yol alan ve (Kuriş) ise araba ile göç eden anlamındadır. (Kur'an)'da Kureyş kabilesi hakkında (Rahleteşşita'i vassayf) ayetinde Kureyşilerin ti- caret için yazın kuzeye ve kişin güneye olan yürüyüşleri kasdedilmiştir. Bu âyeti ke- rimenin anlamı da kelimenin belirttiği anlamın bir gerçeğidir. Yine Peygamberin de- delerinden olan (Kasey) ve (Luey) kelimelerinin Arapça anlamları olmadığı halde bu kelimeler Çerkeslerce kullanılan ve anlam taşıyan adlardır. Çünkü Çerkesler eski

Olimpyad toplantılarına benzer millî büyük toplantıları esnasında doğan çocuklara (Kasey) derler. (L'i) ise erkek anlamında olup (Lu) bir soy adı ve (Luey) Lu'lara mensup anlamına gelir.

Bunun gibi Muhammet peygamberin kızı Fatma yolu ile akraba olan (Berzenc) ler bugün Kürtleşmiş olup Musul (Irak) çevresinde Berzence köyünde otururlar. Buna karşı da (Berzec) ve (Berzeg) Çerkeslerin ünlü ailelerindedir. Yine Peygamber za- manında Medine dolaylarında oturan kabilelerden biri de (Kharzec), Karzec ailesinin adı gibi bir ad taşırlar. Yine o çevrede diğer bir kabilenin adı (Os) dur. (Os) (civar- da oturan) anlamındadır.

(DEVAM EDECEK)

- (1) G. Maspero. Histoire Ancienne des peuples de L'orient. Paris. 1919. sh. 16.
(2) Met Çunatuka İzzet. Kafkas Tarihi. İstanbul. 1912. sh. 117.

HIKÂYE

Çocukluk

Çerkesyaffı Yazar XWJ BAŞIT'den
Çeviren : Kopsırgen O.

Çocukluk... Onu içtenlikle anmayandan daha zavallı biri var mıdır acaba? Ha- yıır, ben fakir saymıyorum kendimi. Ben bütün yaşamımı çocuk olarak yaşamak ister- dim. Fakat, saklamaya ne hacet, ben de bütün köylü çocukları gibi o külden çıkıyor- dum.

Sabahın erken vakitlerinde annemin yumuşak ve beyaz elleri uyandırırdı beni. Ah o anlar... Kurşunlansam bir damla kanım akmazdı. Fakat kalkmadan da olmuyor- du ki.. Gözlerimden uyku aka aka pantolonumu giyiyordum. Bazen gömleğimin giyi- mini ise ancak yolda tamamlıyordum. Ve giderdim avluda beni bekleyen sarı dana- nızın yanına. Onu dereye sürüp çay içmeye gelinceye kadar güneş epey yükselmiş oluyordu. O zamana dek toplanmış olurdu arkadaşlarım da. Mideme birşeyler girer girmez kendimi Şida'lara atardım.

Şida, komşumuz Bekmırza'nın oğluydu. İkimizin aynı günde doğduğunu söylüyor- lardı büyükler. Şida ile öğüştük mü o benden biraz kısa gibiydi. Ama daha şişman- cayıdı. Açılmak nedir bilmezdi hiç. Onu yıkıp öldüresiye döğdüğüm zamanlarda bile gözlerinden bir damla yaş akmazdı. Ben Şida'yı çabuk kaldırmaktan da korkuyordum. Neden dersiniz, o da bana vurmadan bırakmazdı peşimi.

Çoğu zaman, bizi döğüştüren büyükler oluyordu. Öğlenleyin yıkanmaya öze iner immez takarlardı birbirimize.

— İkinizden hanginiz daha yiğitsiniz?

— Hani sen bir şey söylemiyorsun ya?

— Korkuyor musun yoksa?

— Göndersene Şida'nı korkmuyorsa diye hemen atıyorum. En çok zor olan ilk hamleydi.

- Korkmuyorsan bir dokun bakalım diye Şida yumruklarını kaldırıyor.
- Yiğitsen sen de bir dokun diye ilerliyorum.
- Al....
- Al....

Sonra horozlar gibi birbirimize atlıyoruz. Döğüş sonrasında birimizin burnundan kan fışkırır. Pişmiş et tepilmiş gibi kabarırdı diğerinin ağız. Öğleyn kolkola dereye inen biz, ikindiye küs olarak köye dönerdik.

Gerçek ten küslüğümüz çok sürmezdi. Ertesi sabah, şida, babasının atlarını suya götürürken kapımızdan geçirdi. O ata binince kanımı nasıl kaynatırdı. Hele bele nasıl şişinirdi o Şida. yanına yaklaştığında, atın gemini çekip :

— Bana imreniyorsun değil mi, deyip atını sürmesi tüm çileden çıkarıyordu beni.

Bu yüzden babamın arabacı olmadığına yarıncam. Atla çalışanlardan daha mesut kimse yoktur diye düşünüyordum o zamanlar. Şida da onu bildiği için höbürleniyordu. «Babam ihtiyarlayınca arabasını bana verecek, diyordu çok zamanlar.

Fakat Şida ile benim ilk yürüyüşümüz şerefine yapılan törende, annelerimizin dediğine göre : Masa üzerinde bulunan bir çok çeşit eşyadan ben kırmızı bir kalemi o da çekici seçmemiş miydi? Öyle olunca, neden o, arabayı seçmedi? Çekici seçtiğine göre o, arabacı olamayacaktı. Böyle teselli ediyordum kendimi...

Şida ile benim bir yaşıtımız daha vardı. Onun adı Bislan'dı. Bizden yaşca biraz daha büyüktü. Şöyle bir üç dört ay kadar. Kısa boylu ve etliceydi. Şida'ya göre Bislan biraz daha hantal ve aptalcaydı. Kimseye karışmazdı. On sefer vursan birşey demez. Ama bir kızdırdın mı öldürdü adamı.

Bir sefer çiğdem toplamaktan dönerken, Şida Bislan'a sordu :

— Neden güneş battıktan sonra deden minareye çıkıp avazı çıktığı kadar bağıyor? Yoksa delirdi mi o?

— Nasıl söyledin? Dedem delirdi mi? Al... AL.. İşte böyle deliriyorlar. Bislan, kocaman gözleri de dışarıya fırlamış, bir solukyapıştırıyor Şida'ya. Neredeyse boğacak ağlancağazı. Görünce ikisinin arasına girdim. Birkaç yumruk da bana indi burada. Fakat ikisini ayırmayı da başarabilmişim.

Bislan'ın dedesi hocaydı. Onun için Bislan bazı sureleir ezbere biliyordu. Ölüm, yaşama gibi şeyleri de iyi biliyordu bizden. Mezarlıklardan geçerken o, ellerimizi mezarlara uzattırıp «parmaklarınızı kuvvetlice ısırıp ayağınızla basmazsanız öleceksiniz» derdi. Biz de Bislan'ın dediğini yapıyorduk. Ben parmağımı öyle ısırıyordum ki, sipil sipil kan çıkartıyordum. Eğer Şida o şekilde parmağımı ısırması olsaydı muhakkak onu öldürmeye kalkardım.

Bazı zamanlar Bislan'ın bilgileri bize faydalı oluyordu. Meyve hırsızlığından dönuyorduk bir gün. Yağmur bastırdı bizi. Bislan'ın emriyle geniş yapraklı dallardan kırarak qadır gibi bir şey yaptık. Ama fazla koruyamadı bizi. Gök gürlüyor. Şimşek çakıyor habire... Dünya yıkılıyor sanki... Dolu o kadar büyük taneler halinde yağıyordu ki, düştüğü yeri oyuyordu adeta. Bislan, Allah'a yalvarıp birşeyler söylüyor. «Bismillah deyin, kelime-i şahadet getirin. Allah'ı kalbinizden çıkarmayın» diye öğüt veriyordu.

Dereden inen suyun sesi Kuban'ın sesinden daha kuvvetli. İslanmadık bir yerimiz kalmadı. Şida ile ben ne söyleyeceğimizi bilmiyoruz. Şaşırık n'pacağımızı. Bislan'ın söylediklerini beceremiyoruz bir türlü.

«Bisim.....» Bislan sözün sonunu getiremedi. Başına ceviz büyüklüğündeki dolu tanesi düşünce, taşlanmış köpek yavrusu gibi bağırdı. Ben, biraz içimden güldüm. Fakat o anda başıma düşen dolu tanesi beni de kıvrandırdı. Saklam halen o dolu tanesinin başımdaki izini. Yağmur, dolu biraz dindi. Ama yetişen sular o kadar kabardı ki, orada boğulup ölmeliğimize halen şaşarım.

Burada Bislan biraz akıllı çıkıyor. O, bizi ağaçaların altına götürmeseydi köpürerek gelen su biz götürürdü muhakkak. Üçümüz de sıkıca el ele tutuşup düz bir yere yürüdük. Burada su ancak diz boyu kadardı. Çok geçmeden kir bahçelerinin çardırlarına yetişmiştik. Sıcak yamçıya sarılıp biraz oturunca unuttum bütün yorgunluğumu.

Ey çocukluğumun çıplak ayaklılığı... Toz ve gübür içinde geçen çocukluk günlerimi. Kıyısında çamurdan evler yapığım, içinde çimdiğim çocukluğumun deresi... Böyle demem giyecek ayakkabımın olmayışından değil. Bir yaz için kaç sefer bezden ayakkabı hazırlardı annem. Onlarla taşlık ve dikenlik yerleri dört dolanıyordum. Onlar sayesinde korkmazdım çayırınn ekinlerin frezinden. En büyük ağaçlara da çıkıyordum. Bunların hepsini çocukluğumun o çamurdan çatlamış ayakları tırlıyordu.

Onlar tozdan çamurdan irileşiyordu gerçekten. Çatlıyordu, hatır hatır... Geceleri onları yıkayıp yattığım zaman yanarlardı yanım yanım... O kadar sızlardı ki ağlayacağım gelirdi nerdeyse. Fakat anacığım, yumuşak elleriyle soğuk kaymağı sürünce dostum uyku beni çağırmaaya başlardı. İsterdim tüm yaşamımı böyle yaşamayı.. Ama re yazık. Yavaş yavaş büyüyordum...

ŞİİR

Martılar

Duğaj Kurma'den
Çeviren : D. K A R D E N

Birbirinizi sakınarak,
Siz hangi diyara yol aldınız.
İyi yaşantı inancını vererek,
Kimler aldı götürdü sizleri?

Hayır martılar,
Kalbime dokunmayın,
Yorgunluk veren büyük ağırlığa,
Ne olur alıştırmanın beni.

Şikâyet sesiyle..
Kalbimi alıp götürmeyin,
Soğur o kaldığı sürece...
Uzak, yabancı ellerde.

Aldatıcı güzelliğe bürünmüş yabancı ülkelere,
Kalbim heves etmez,
Benim doğmadığım yerde
Kalbim şiir söylemez..

Джыр Хамид Дауыт и...



CİR HAMİD'DE ARAMIZDAN AYRILDI

1943 den bu yana S. S. C. B yazarlar birliğine dahil olan büyük Abazin yazarı Cır Hamid, 5 nisan 1972 günü aramızdan ayrılmıştır.

Cır Hamid, 1912 yılında Karaçay Çerkez bölgesindeki kuyu köyünde fakir bir köylü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. 1940 da yazarlığına başlayan ve Abazin edebiyatının kurucularından olan Cır Hamid o günden bu güne Abazin edebiyatının gelişmesi için olanca gücüyle çalışmıştır. Aynı zamanda bölgenin ve Abazin halkının yayın organı «Laşara»nın da kurucusu o dur.

Cır Hamid 1941 yılında gönüllü olarak askere gitmiş, faşistlere karşı sonuna kadar çarpışmıştır. Savaşta gösterdiği kahramanlıklarından dolayı «Büyük savaşçı» ünvanına layık görülmüştür.

Cır Hamid 1945 den 1952 yılına kadar «Laşara» gazetesinin yazı işleri müdürü olarak çalışmış bu arada hikaye ve roman yazmaya da devam etmiştir. 1952 de gazeteciliği bırakarak Moskovadaki yüksek edebiyat okuluna devam etmiştir. Okulu bitirdikten sonra ülkesine dönen Cır Hamid Karaçay Çerkez özerk bölgesinin yürütme kurulu başkanlığına seçilmiştir. Hamid bu görevinden sonra tekrar «Laşara» gazetesine dönmüş, 1968 e kadar gazetenin müdürlüğünü ve bölgesinin yazarlar birliği sözcülüğünü de yapmıştır.

1940 dan itibaren, ölüncüye dek Abazin edebiyatının kuruluşu ve gelişmesinde büyük yararlıklar göstermiş, sürekli yazmıştır. Gerçeği söylemek gerekirse bu günkü Abazin neşrinin temelini Cır Hamid atmıştır. Hikayelerini «Tamam Yolla», «Yaşamayı Arama», «Yeni Deniz», «Vatanımın İnsanları», «Gerçek yol», adlı kitaplarda toplamıştır. «Dağların Uyanışı», «Babanın Oğlu», adlı romanları gerek teknik, gerek içerik gerekse anlatım bakımından birer şaheserdir demek doğru olur. Hikaye ve romanlarının hepsi Rusçaya çevrilmiştir.

Cır Hamid sadece hikaye ve roman yazmakla kalmamış bir çok bilimsel çalışmalar da yapmıştır. Bu konuda Abanizece-Rusça, Rusça-Abanizece sözlükleri, Rusçadan çevirdiği 30'u aşkın eseri, Abazin folkloru hakkındaki araştırma ve çalışmalarını söyleyebiliriz. Büyük insan, yazar Cır Hamid bu çalışmalarından ötürü bir çok kereler ödüller de almıştır.

Özerk bölgemizin yürütme kurulu başkanlığını, Eğitim ve Öğretim Denetmenliğini, Çerkez şehrinin 10 yıl temsilciliğini yapan halk kültürümüzün gelişmesinde büyük yararları olan Cır Hamid her zaman aramızda yaşayacaktır.

Karaçay-Çerkez Özer Bölgesi Yazarlar Birliği Adına Y. E. Temin

CİR HAMİD'TEN SEÇMELER

VATANIMIN İNSANLARI

ARSLANBERK

Aslanbek hanımına kızdığı zaman haftalarca konuşmazdı. Nasıl olduğu bilinmez ya günün birinde Aslanbek hanımıyla yine bozuşur? Ve haftalarca geçmesine rağmen bir türlü konuşmaz hanımına...

Tütün indirmek için bir gün dama çıkar Aslanbek. Hanımında «merdiveni alırsan nasıl olsa beni çağırır» der. Ve merdiveni alıp dışarıya çıkarır. Ama Aslanbek hiç istifini bozmadı ve her zamanki gibi yine konuşmaz. Hanımını çağırmaz... Tütün içerek saatlerce damda oturur. «Vallaha bu adam inerse beni döge, döge öldürür» diya korkan kadın merdiveni tekrar getirip kocasının ineceği yere dayar. Aslanbek de hiç bir şey demeden aşağıya inip odasına çekilir.

Ertesi gün, kadın kocasının önüne kahvaltısını getirir fakat çayı karıştırarak kaşık koymaz sofraya. Ve bir kenara çekilip içinden «Şimdi kaşık istemez misin?» diyerek kocasını seyreder. Aslanbek orak bile olmaz, kalkar komşularına gider, bir kaşık getirerek işini halleder ve kaşığı alıp tekrar komşularına teslim etti. Ama yine de konuşmaz.

SENDE DÖNMİYECEKSİN

Bir diğünden döyü köy mezarlığında bir garup insan toplanmış oradan buradan konuşuyorlardı. O köyden olmayan bir şahıs, gruba dönüp :

- Vallaha bu mezarlığınızı hiç beğenmedim — der. Gruptan biri :
- Başka bir şey diyecekmisiniz? - diye sorar. Tek başına olan :
- Hayır? - diye cevap verir. Deminki adam :

— Vallaha da billeha da, bu mezarlığımızı neden beğenmediğini anlıyamadım. Zira şimdiye kadar buraya getirilip de mezarı beğenmedim, diye dönen olmamıştır.. Senin de beğenmen lazım sen gelirsen sende dönmiyeceksin.

İHTİYARLA ÇOCUK

Çocuğın biri ihtiyarın birine :

— Benim Alaktan dileğim şudur : Allah, beni sevmiyenleri de benim sevmedikleri-mi de yok etsin. Ne dersin bu duam kabul olur mu?

İhtiyar:

— Yavrum, Allah duanı kabul etmese daha iyi olur. Zira duan kabul olunursa tek başına kalırsın, diye cevap verir.

GENÇ KIZLA ATLI

Atı üzerinde horozlar gibi şişinerek oturan orta yaşlı adam, yolunu kesen genç kıza :

— Sen Çerkes değil misin? Utanmadan neden yolumu kestin?

Genç kız :

— Şu tarafa geçerken, tam önümde atını kamçılایınca çerkez olmadığına hükmet-tim. Çerkeslerde, kadının yanından geçerken ata vurulan kamçı kadına vurmuş sa-yılır. İşte bunun için yolunu kestim. Anladın mı şimdi? - diye cevap verdi.

GENÇ KIZ İLE DELİKANLI

Genç delikanlı, kıza :

— Annem, gelin olarak seni çok beğendiğinden beni gönderdi. Ne dersin bana gelmeyi kabul edermisin ?

Genç kız da :

— Annene çok teşekkürler. İyi çok güzel. Fakat sidi gitdo sen kendin beğenince gel. O zaman olur olmazı bildiririm, diye delikanlıyı geri yollar.

GELİN VE KAYINBABA

Bir tosunu ile bir ineği olan ihtiyar bir adam, üç sene geçtiği halde henüz gelini-ni konuşturmamıştı. İhtiyar adam bir gün komşularını topladı, tek tosununu keserek oaları ağırladı. Ve törenle gelinini konuşturdu.

Bir sabah, henüz ihtiyar adam uyurken gelin odaya girer. İhtiyar kayınbaba geli-nine :

— Çocuk nerede gelin, - diye sorar. Gelin suratını asarak :

— O senin gibi öğlene kadar yatmıyor. Sabah erkenden çifte gitti? diye cevap verir İhtiyarcağız alel acele yatağından kalkıp giyindi ve komşuların tophıyarak :

— Kalan bir ineğimi de size keseceğim. Allah aşkına şu geline söyleyinde benim-le bir daha konuşmasın, diya yakıdır.

GELİNLER İÇİN SÖYLENEN SÖZLER

Bir gelinin varsa, bir tüfek; iki gelinin varsa, iki tüfek gereklidir.

Kızına söylüyormuşsun gibi gelinine duyur.

Gelini terbiye edersen, oğluda sana bakar.

Gelinin iyi olmasını istiyorsan, ona iyi şeyler söyle, iyi şeyler göster.

Gelinin söylediğini oğluna söyleme.

Gelini gelin yapan kaynanadır. Kaynanayı kaynana yapan ise gelindir.

Gelinin sandığına sen bakma, gelinini ise ambarına bakıtma.

Yüz atlıyı bir yumurta ile doyuran gelin, bin atlıyıda bir sözü ile durdurabilir.

Mülkle gelin alma, insanlıkla akraba al.

Babadan kalan miras oğlun payı, gelinin başlığında babanın payı değildir.

Kızını yaklaştırp gelinini uzaklaştıma.

Gelinin kardeşi baş köşeye, kocanın kardeşi kapı arkasına.

CIR HAMİTE AİT BİR ANI

Kafkasıyaya yaptığım bir gezide ününü çok işittiğim Cır Hamit ile de tanışmayı çok istemişim. Bu nedenle Karaçay Çerkesde bulunan Cır Hamit'e haber göndererek bu arzumu iletmıştim. Haber alır almaz davete icabet etmiş Nalçıkta gelmişti. Kırk yıl-lık dost gibi birbirimize sarılmıştık. Güzel Kamberdeyce de biliyordu. Fakat biz o arada Eiburz'a gitmek üzereydik kendisinin işi vardı. Karaçay Çerkesse gelmem için çok ısrar etti, bu dilekle birbirimizden ayrılırken ben de kendisini Türkiyeye davet ettim. • Muhakkak gelmek isterim, oradaki soydaşlarımla tanışmak en büyük isteklerimden biri Türkiye'den götürdüğüm sigaralardan yanımda kalan son sigara paketini özür dileyerek kendisine uzattım. Aldı, hemen bir tane yaktı bütün kuvvetiyle içine çekti, gözleri nemli bana bakmaktan çekinerek «Şimdi bu sigaranın dumanıyla Türkiye'deki kardeşlerimi içimde hissediyorum, dedi. Birbirimizden ayrıldık. Uzun süre mektuplaştık onunla ama Türkiyeye gelip bizleri görmesi kismet değilmiş.

İzzet Aydemir

ANNELER

D. KESTAN

Siyah, uzun kirpiklerinden süzülen parlak inci taneleri gibi gözyaşları yanoklarından açığı yuvarlanan kadın, gözlerini masanın üstündeki beyaz yazı kâğıdına dikmiş fakat onu görmüyordu. Bu şekilde biraz oturduktan sonra, birden doğrularak kaleme uzandı; ellerini beliyle kemerinin arasına sokmuş, odanın içinde bir o yana bir bu yana gezinip duran adama dönüp :

— Hayır bunu yapamayacağım, bende bunu yapacak güç yok! diye haykırdı. Gezinen adam olduğu yerde çakılıp kaldı, ve :

— Bunu yapacaksın Aminet, sende biraz olsun acıma hissi varsa bu işi yapman gerek. En az bu işe ben de senin kadar üzülüyorum fakat, bunu insanlık namını yapmalısın! Deyince, kadın gözyaşları içinde kalemi eline alarak mürekkebe batırdı ve titrek elleriyle harfleri testere ağız gibi kâğıdın üstüne dökmeye başladı : «Kendisini hiç tanımadığım ve benim varlığımdan bile haberi olmayan çok kıymetli Salimetiğim » Aminet daha fazla yazamıyor, kalem elinden düşüp başını önüne eğiyor.

— Yazsana hayatım, niçin yazmıyorsun?.. Belki bizim korktuğumuzun tersi olur. Bizim insanlar merhametlidirler, akılları da düşünceleri de iyidir.

— Aaaah.. Saitciğim ,boş yere tatlı hayaller kurmasak iyi ederiz. Çocuğundan kim vazgeçer?.. Fakat ben Yusuf'suz yaşayamayacağımı çok iyi biliyorum...

— Ben de onu görmeden nasıl yaşayacağımı bilemiyorum. Fakat bizim insanı görevimiz, gerçeği olduğu gibi Salimete yazmaktır. Yaz, Aminet. Gerçeği olduğu gibi yaz, kardeşine yazar gibi yaz.

— Ne olursun Saitciğim bugünlük de sabret... Bak hayatım, hem de iş saatin geldi. Haydi sevgilim işine geç kalmal dedi Aminet. Sait, başı öne eğik, omuzları çökük, asırlık ihtiyar gibi bitkin ve halsiz bir vaziyette evden çıktı.

Aminet, divana uzanmış, düşünceleri çok uzaklara kadar dağılıyor ve tekrar aynı noktada toplanıyor, birkaç çocukları Yusuf'u buldukları ilk günden bu yana clup bitenlerin hepsi bir sinema şeridi gibi, kapalı gözlerinin önünden hep birer birer gidiyor, bazan yüreğindeki acı ve üzüntü ile yüzü sim-siyah kesiliyor, bazan da güzel bir rüya görüyormuş gibi gülümseyerek yatıyor, fakat uyumuyordu. O ancak düşüncelerini bir noktada toplayabilmek için gözlerini yummuştu.

... Bu olay savaşın sona erdiği yıl olmuştu. Günlerden bir gün Sait eve sevinçle geldi ve Aminete :

— Çok sevindirici bir şey öğrendim; yuvadaki çocuklardan beğendiğini alıp üzerine tescil ettirebiliyormuşsun. Yuvada çok küçük çocuklar da varmış.

— Oh, ne iyil! Bunu nasıl öğrendin, sana kim söyledi bunu?

— Biliyor musun bugün şehir danışmanlığına gitmiştim de, yanlarında güzel bir kız çocuğu bir kadın getirdiler. Onun üzerlerine tescil ettirmek için gelmişler, bunu

bana sekreter Mehmet söyledi. Ne dersin biz de bir tane alalım mı?..

Aminet ile Sait savaştan üç yıl evvel evlenmişlerdi. Aynı yıl evlenenlerin birer ikiser çocukları olduğu halde bunların çocukları olmuyordu. Sait, bir çocuk istediğini her haliyle belli ediyordu. «Bizim de bir kubarak saçımız olsaydı ne iyi olurdu» di-yordu.

— Hiç acele etme o kubarak saçlılardan da usanırsın, onları döğmeye de baş-larsın, derdi Aminet.

— Ben mi?! O kubarak saçlıyı, o yumurcağı döğeceğim öyle mi! Çıldırın mı sen, bunu nasıl söyleyebiliyorsun?

— Onun her yaptığına göz yumacak mısın ya? Yaramazlık yaparsa kızacaksın, döğeceksin, yoksa onu başka türlü nasıl terbiye edersin? Seni hiç döğmediler mi?, diye çıkışıyordu Aminet Sait'e.

— Ben mi dedim? Ben dayak yerken koskocamandım. Bırak o küçüğü dövmeyi! onu düşünme bile, diyerek tartışmalarını, kızgınlığa kadar götürdükleri olurdu.

Nihayet Sait bir çocuğa sahip olamadan askere gitti. Aradan birkaç ay geçme-mişt ki, Aminet deniz kenarı yolunu tutmuş karşıdaki Adige köylerinden birine gi-derken, Alman orduları da şehri işgal etmiş bulunuyorlardı. O altı aylık işgal dev-resinin karanlık günlerini dağın eteğindeki bir Şapsız köyünde geçirdi. Şehrin işgal ordularından kurtarıldığı haberini alır almaz Aminet şehre dönünce, eskiden çalıştığı çeşitli tüketim maddeleri yapan imalathanede tekrar işe başladı. Şehirdeki faaliyet galibiyetin uzak olmadığını gösteriyordu. Aminet ne kadar çok çalışırsa savaşın o nisbette lehlerine daha çabuk sonuçlanacağını, kocasının askerden o kadar çabuk döneceğini sanarak, gönlünü bütün gücüyle işe vermiş, durmak dinlenme kbilmeden karınca gibi çalışıyordu. Nitekim olaylar Aminet'i haklı çıkarmıştı. Savaş bitmiş Sait eve dönmüştü. O ayı tekrar birbirine kavuşmanın zevki ve mutluluğu içinde geçir-diler. Aradan bir ay kadar zaman geçtikten sonra Sait çocuk konusunu tekrar ele aldı. Aminet de buna karşı değildi. Savaş anında boşaltma merkezlerinde iken, ana ve babalarını kaybedip, yuvaya getirilmiş çocuklara pek acımış, analık şefkati bir dalga gibi yüreğine çarpmış, kendisi de yurdu koruyanlara bir katkıda bulunmak istemiş ve yuvadaki çocuklardan birisinin bakımını üzerine almayı da çok kereler düşünmüştü. Yine de aynı fikirde olduğundan Sait'e samimiyetle sordu :

— Ne zaman gideceğiz?

— Yarın gidelim. Güzel bir kubarak saçlı seçeceğiz, ama kız mı erkek mi? diye sordı Sait.

— Orada kararlaştırırız.

Gece olmuş yatmışlardı. Odanın karanlık olmasına rağmen Sait, bir ara başını yastıktan kaldırıp Aminet'in yüzüne heyecanla baktı :

— Biliyor musun aklıma ne geldi? Ona gerçek ana ve babası olmadığımızı bil-dirmemeliyiz, dedi.

— Bunu nasıl yapacaksın?

Bunun üzerinde biraz tartıştıktan sonra şu karara vardılar : Önce yuvaya gide-cekler, oradaki çocuklardan birini beğenecekler, sonra da yuva mürebbiyeleri ile anlaşip çocuğu buna hazırlamalarını sağlayacaklar. Güya çocuğun annesi ile babası cepheden dönmüşler de çocuğu almaya geleceklermiş... Sabah erken kalkıp Sait ile

Aminet yuvaya gidince, mürebbiye, çocukları pencereden göstererek :

— Bakınız, işte sevgili küçüklerimiz, dedi.

Tam o sırada ikibuçuk üç yaşlarında, mavi gözlü aka çalar sarı saçlı bir çocuk elinde oyuncak bir uçakla, küçük yuvarlak dudaklarını uzatarak diğer çocuklardan ayrıldı, yurt binasına doğru biraz koşuktan sonra durdu; pike yapılarak uçağını havalandırdı ve tekrar dönüp arkadaşlarına doğru koşmaya başladı. Arkadaşlarına karışmadan durdu; arkasına baktı. Aminet ile Sait'e sanki çocuk kendilerini görmüş de, kendilerinin gözleri içine bakıyormuş gibi geldi. Aminet kendinden geçmişcesine aralarında kararlaşmaları unutup el ederek, gayri ihtiyari :

— Hey, mavi gözlü çocuk bu yana bak!

— Yusuf o, dedi mürebbiye.

Sait sanki özel olarak o çocuğu almak için gelmiş gibi bir hisle doldu. Öteden beri hayalinde canlandırdığını şimdi gözleriyle görüyordu.

Çocuklar içeri yemeğe girdikleri zaman, mürebbiye Yusuf'a babasıyla annesinin kendisini götürmek için geldiklerini söyleyecek, biraz sonra da Sait'le Aminet yemekhaneye gelerek çocuğu alıp gideceklerdi. Karınları doyan çocuklar, yemek masasından tek tük kalkarlarken gülerек kapıdan içeri giren mürebbiye :

— Yusuf babanla annenin cepheden döndüklerini biliyor musun? diye sordu.

Yusuf duyduklarına inanamamış gibi mürebbiyenin yüzüne biraz baktıktan sonra hemen kendisini sandalyeden aşağı attı.

— Babam da annem de öyle mi? Hanıya neredeler?

— Otur Yusuf, telefon ettiler neredeyse şimdi gelirler.

Yusuf yerine oturmuştu ama yemek bğcazından aşmıyor, hep kapıdan yana, bazarın da mürebbiyeye bakıyordu. Diğer çocuklar ise ellerindeki kaşıkları bırakmış mış mürebbiyeye soruyorlardı :

— Yusuf'un babası kaptan yüzbaşı mı?

— Gelirse görürsünüz.

— Annesi hemşire mi; hostes mi?

— Tankta mıydılar?

— Madalyaları var mı?

— Benim annemle babam gelmeyecekler mi?

— Benim babam albay biliyor musunuz, tankçıl

— Benim babam komutan!..

Bu arada kapı çalındı. Mürebbiye kapıyı açtı ve hoş geldiniz buyurun, diye Aminet'le Sait'i içeri aldı. Aminet içeri girerken bu kadar çocuğun içinde Yusuf'u tanıyamamanın heyecanı içindeydi. Fakat bu endişe ve heyecan hemen yerini sevince bıraktı. Çünkü o, Yusuf'u tanımış ve ona doğru koşarak :

— İşte geldik canım yavrum, Yusuf'u çuğuml dedi. Yusuf da ona doğru koştu ve Aminet gözyaşları içinde onu kucakladı; öptü.

— Babanı tanıyamadın mı Yusuf? diye sordu Aminet.

— Babamı mı? - tanıdım tanıdım - diye kendini Sait'e doğru sarkıttı. Sait büyük bir sevinçle uzanıp Yusuf'u kolları arasına aldı. Yusuf pamuk gibi beyaz ve yumuşak minicik kollarıyla Sait'in boynunu büyük bir hasretle sardı, yanaklarını onun yanaklarına sürdü, sonra da kendini geriye çekerek Sait'in yüzüne baktı bak-

tı ve :

— Benim babam, dedi.

Çocuğu alıp eve döndükten sonra Aminet kendini ikinci postaya aldırdı. Kocasını işten gelince kendisi işe gidecek ve böylece de çocuk yalnız kalmayacaktı...

Caddeden geçen çocuğun ayak sesleriyle Aminet kendine gelip sıçradı ve saate baktı. Saat henüz onbuçuktu, daha Yusuf'un gelmesine ikibuçuk saat vardı. Belki üzüntüleri biraz olsun dağılır ümidiyle öbür odaya gidip ev işleriyle uğraşmaya başladı. Fakat gözleri kapalı yatarken onu rahatsız eden kara ve karanlık düşünceler, aralıklı da olsa onu bırakmıyordu. Gözüne çarpan eşya elinin dokunduğu her şey ona, Yusuf'un sözünü yaptığı birşeyi hatırlatıyordu. Büfenin yanına yanacağı, onun arkasındaki Sait'in birkaç gün önce Yusuf'a aldığı oyuncak otomobil gözüne takıldı. Sait onu getirip kutunun içinden çıkararak, kuru yere bırakınca Yusuf onu:

— Baba hani bir keresinde de bana aynen bunun gibi kurunca kendiliğinden yürüyen bir tank almıştın hatırlıyor musun? demişti.

— Tabii, - demişti Sait de - o savaşta kaybolmuş olmalı.

Sait bu işte ok dara dikkatli davranıyordu ki, onun sorularına sanki aynı olayı birlikte yaşamışlar gibi cevap veriyordu. Bir defasında da Sait bir radyo reseptörü getirmişti, Yusuf gülerек :

— Hani o eski büyük evimizdeki radyo bundan daha büyüktü, hatırlıyor musun babacığım? dedi.

— O da tankın da savaşta kayboldular. Ama şimdi daha güzelini aldık.

— Evet, daha güzel, diyerek Yusuf reseptörün etrafında doçşıp ona bakıyor ve Baba bunada mı hiç dokunmayacağım? diyordu.

— Dokunacaksın yavrum dokunacaksın. Ben şimdi sana onun nasıl açılıp kapandığını, nasıl ayar edileceğini hep öğrettim...

— Ötekini ellememe neden müsaade etmediğini bir türlü anlayamıyorum : O zaman henüz çok küçüktüm değil mi babacığım?

— Tabii değil mi ya, o zaman çok küçüktün belki bilmeden onu bozabilirdin. Şimdi kos kocaman oldun, baksana artık boyun masanın boyunu aştı, halbuki daha önceleri masa üstüne yapışıp parmak üstüne basmadan masadan kaleme yetişemezdin...

Aminet bu düşünceler içinde pncar çorbasını kaynattı, köfte pişirdi ve lalanga yaptı. Lalangayla kaymağı Yusuf da Sait de çok severdi. Aminet bunu bildiği için onlardan saklar, yemekten sonra sofraya koyardı. O zaman Yusuf koşarak tekrar sofraya gelirdi :

— Yaşal Baba gelene bak, gelene! deyince, Sait de :

— Tuh kurnaz annen bize oyun etti. Köfteyi biraz fazla kaçırıldı, ama zarar yok, biz ona da yer buluruz, değil mi Yusuf? - Haydi bakalım! - derdi.

— Tabii hem de ikişer tane yiyeceğiz! derdi Yusuf kendine çok güvenerek.

Aminet yine bunları hatırlamış ve gözleri yaşarmıştı. Her zamanki gibi yine pişirdiği lalangayı kaplara koyarak götürüp dolaba sakladı.

Her zamanki gibi Yusuf yine Sait'den önce geldi. Çok neşeliydi. Masanın üzerindeki kâğıt parçası gözüne ilişti ve :

— Bunu kim yazdı harfler ne kadar içri büğrü yazılmışlar böyle?.. dedi.

— Ben yazdım Yusuf! Bir bayan arkadaşına mektup yazmak istemişim de, fakat fırsat bulamadım...

Biraz sonra Sait de geldi, yemeklerini yediler. Aminet her zaman olduğu gibi üzerindeki kalın kaymaktan kenarları zor görünen lalangayı birden getirip önlerine koydu.

— Baba bak yine ne geldi, yaşal

— Haydi Yusuf, davran bakayım çekilmek yok!

Böylece yemeklerini yedikten sonra Aminet işe gitti. Zihnini devamlı meşgul eden garip düşünceden dolayı kendini bir türlü işe veremiyordu. Durumu bir mektupla Yusuf'un annesine bildirmenin kaçınılmaz olduğunu Aminet de artık iyice anlamıştı. Fakat Yusuf'a «Senin annen ben değilim, asıl annen başkasıdır» diye nasıl söyleyecekti? Böyle demekle çocuğa ihanet etmiş, onun üzüntülerini kat kat artırmış olmaz mıydı? Öyle ise çıkar yol ne olabilirdi? Diyelim ki durumu çocuğun annesine yazdılar. Sonra ne olacaktı? O, durumu anlar anlamaz kalkıp gelecek, çocuğunu alıp götürcekti... Annesinin çocuğu aradığı haberini onlara ulaştıran, Yusuf'u onlara ilk tanıtan mürebbiye idi. Ona da başka bir yuvada çalışan mürebbiye yazmış :

«Savaşın devam ettiği kara günlerde düşman uçakları, bir askerî birliğin bulunduğu zannıyla mı, yoksa sırf bizim adamları öldürmek kastıyla mı bilmem bomba atmışlar ve işte ne olmuşsa o zaman olmuş. Onun hatırladığı tek şey bombanın atıldığında oğlunu bağrına basıp yere kapandığıymış. Atılan bombanın patlamasıyla intişar eden, sarı, kırmızı, yeşil alev, onun kendini kaybetmesine kâfi gelmiş. Kendine geldiğinde, vakit öğle imiş. El ve ayak hareketleriyle aramasına rağmen çocuğunu bulamamış. Etrafa bakınca kendisi gibi hareketsiz olarak şurada burada yatan birkaç kişi görmüş. Çocuğu bir yerde görebilsem diye tekrar etrafa bakınmış, onu göremeyince saçlarını yolmak, avazı çıktığı kadar haykırmak istemiş, fakat bunu da yapamamış. Çünkü ne elini kıpırdatabilmiş ne de bir ses çıkarabilmiş. Sadece göz yaşları hiç bir engel tanımadan boğanmış. Sonra birden bire çocuğunun çamura dalabileceğini hatırlayarak, gayri ihtiyari o yöne bakınca, kenarları kurumaya başlamış çamurdaki minicik ayak izlerini görmüş. Bombanın onu öldürdüğüne iyiden iyiye inanmış. Otlara ve ufak ufak çukurlara tutunarak, karnının üstünde sürüne sürüne, santim santim ayak izlerine doğru ilerlemeye çalışıyormuş. Derken parmak uçlarıyla dokunabilecek kadar onlara yaklaşmış ama aradan ne kadar zaman geçtiğinin farkında değilmiş. O, güneşin kuruttuğu izleri bozmadan tırnaklarıyla yerinden sökü� çıkarmaya çalışırken, yanına yaklaşan askerlerden biri :

— İşte burada birisi yatıyor, ölmemiş, sağ, diye bağırıyor. Kendini onlardan korumaya çalıştığı ayak izine doğru biraz daha sürüklemiş. En son oraya gelen bir genç :

— Nedir bunun kazımaya çalıştığı Allah aşkına? - demiş. Sonra da : — Çabuk sağlık ekibini getirin! diye emir vermiş ve yanına iyice yaklaşarak elini bir yana çekip, onlardan saklamaya çalıştığı şeyin ne olduğuna bakmış :

— Anlaşıldı, ver şunu bana, - diyerek erin birinden bir kasatura alıp : — Sen hiç üzülme, ben onu hiç bozmadan bununla sökü� yerinden çıkarırım, diye erden

aldığı kasaturayı ona göstermiş. Kadın sevinçle başını eğerek ona teşekkür edip elini geri çekmiş.

Söylediği gibi onu hiç bozmadan yerinden çıkarıp, bir tahta parçasına etrafını çamurla sıvayarak yapıştırmış ve hastayı götürcekleri yere kadar onu da bozmadan, kırmadan, kaybetmeden beraberlerinde götürmeyi tembih etmiş ve bu şekilde onu şimdikiye dek nereye gitmişse hep yanında taşımış.

Onun evindeki oyuncakları bir görsen....

Şimdi onun tek ideali oğlunu bulmaktır. O sırf onun için yaşıyor. Kocasını savaşta kaybetmiş. Kendisi de henüz işe girmiş. Bir büroda daktilo olarak çalışıyor. Oğlunun adı Yusuf, soyadı Yabuz, baba adı Sefer. Yazacaklarım bundan ibaret. Şayet sizde böyle biri varsa öğren bana bildir.

Mektupta böyle yazıyordu. Fakat mürebbiye onlara mektubun tamamını okumadı. Ancak arkadaşına cevap yazabilmesi için onların düşüncelerine baş vurmuştu.

Buna Sait'in cevabı şu oldu :

— Hiç bir itirazım yok, çocuk hakkında annesine bilgi vermek lâzım. Lütfen adresini veriniz de kendisine mektup yazalım.

Fakat Aminet, neye uğradığını bilmemiş, tepesinden vurulmuşa dönüp şaşkın baka kalmıştı.

Aminet işten geldiğinde Yusuf çoktan uyumuştur. Her zaman yaptığı gibi bu öğşam da masanın üzerine büyük harflerle yazılmış bir kâğıt parçası koymuştu : «Hayırlı geceler anneciğim.» Sait hayli kederli eve girerek Aminet'in yüzüne bakmaya başladı.

— Neden yüzüme öyle bakıyorsun Saitciğim?

— Seni hayli neşeli görüyorum da ondan.

— Merak etme yarın hem mektup yazacağım hem de tel çekeceğim.

— Bak bu sefer de sana her zaman itimat ettiğim gibi çıktın. Tam anlamıyla mert ve dürüstsün.

Sabahleyin Yusuf ile Sait evden çıkınca Aminet bir taksiye atlayıp, kasabadan kırk kilometre uzaktaki büyük postahaneye gitti : «Kiymetli kardeşim Salimet Yavuz, Yusuf hayatta, ikinci sınıfı okuyor, onu çok seviyoruz, hiç merak etme», diye bir telgraf çekti. Telgrafta adres olarak şu iki isim göze çarpıyordu «İstasyon Aminet.»

Telgrafı yazdığı küçük masanın başına geçerek şöyle de bir mektup yazdı :

«Yusuf bizim çocuğumuz, biricik varlığımızdır. Tek sevincimiz odur. Fakat buna rağmen yine de son sözün sende olduğunu çok iyi biliyorum. Benim üzüleceğimi düşünmüyorum desem yalan olur, fakat ben bundan daha çok Yusuf'u düşünüyorum, desem mübaleğa etmiş olmam. Çünkü onun kalbinde meydana gelecek üzüntüyü herhalde en azından siz de benim kadar tahmin edersiniz, —o bizi öz anası, öz babası olarak biliyor. Halbuki onun esas öz annesi sensin-. Bu işi nasıl halledeceğimize

sen karar ver. Benim düşüncem şudur : Bize gelersen, istersen bacımızsin, istersen annemizsin, istersen ben senin annemim. gel. Elimizden geldiğince bütün ihtiyaçlarımızı temine hazırız. Cevabını yaz, yuvadaki mürebbiye arkadaşına ver, o bize ulaştırır.»

Aminet mürebbiye de bir kaç satır yazdı.

Bir hafta sonra Aminet şu telgrafı aldı :

«Çok sevgili ve saygılı, kıymetli dostlarım. Bu gün trenle hareket ediyorum. Gözle-
rinizden öperim.

Salimel

NOT : Dimitri Kestan, Adige özerk bölgesinde 1912 yılında doğmuş Ermeni asıllı bir Çerkes yazardır. Adige Grameri, İnsanlığın İyiliği, Dereler Karıştı, İki Tepe adlı romanların yazardır.

ADIGE VATANI

Ş İ R

ÇİŞOKUE ALİM'den
Çeviren : AFEŞİJ E M İ N

Çerkes gökleri,
Çerkes yereyi,
Göğe çıksam da
Gözüm hep sende
Çerkes gökleri,
Çerkes yereyi
Üzerindeysem,
Dünyadayım ben.

Yedi şehri
Örnek olarak,
Yedi yıldızlar
Gece donanı.
Yedisinden de
Daha güzelsin,
Gönülümün varı
Çerkes vatani.

Ovalarını
Tan'la işleyip
Dolaşan Terç'e
Kollar bağlanı.
Ata bindir de
Her yere gönder.
Yıldız işte de
Güneş getirem.

Gördüklerine
Elin erişir.
Dağdaki ipek
Örtü senindir
Çerkes gökleri,
Çerkes yereyi
Üzerindeysem
Dünyadayım ben.

Şamlı Misafirlere

Hagupuşa Amirhan'dan Çeviren :
Afeşij E M İ N

Mezku'da misafir
Şam'dan gelmiş
Adige gençlerine
Rasladım.
— Ata diyarı
Nasıldır? diye
Sordular bana.
İçten duygularla
Cevap veriyorum
Onlara :
— Onun gibisini
Nerden bulmalı,
Onun gibisini
Nerden almalı
Herkesin gözdesi
Hayat dolu orası
Kim kurtardı dersin.
Düşman hedefinden
Mertlik kurtardı.
Burada mertlik taştan
Daha da sağlamdır.
Tutsak almaya
Niyet edenleri
Vatana sokmayıp,
Gelene karşı koyup,
Atıma atlayıp,
Kılıcımı kuşanıp,
Düşmandan korkmayıp,
Ateşten yılmayıp,
Düşman karşısında
Kafamı çalıştırıp,
Vatani korudum.
Gelişmeye hız katan,
Ömrünü savaşla tüketen,
Kahraman cengaverler
Az mı çalışılar?
Atalarımızın başışı,
Nimetidir,
Bugün yaşadığımız
Güzel vatanımız.

Yaban dağlarda
Doğurulmadık,
Kızgın çöllerde de
Dünyaya gelmedik,
Güneşi kızgın değil,
Soğuğu da
Dondurucu değil.
Dağ eteklerinde
Gölgeleniriz,
Dağ yamaçlarında
Güneşleniriz.
Güzel çeşmelerin
Şırlı şırlı akan
Dereciklerinde,
Cıvıllı cıvıllı kuşların
Yuva kurduğu,
Fıfır fıfır sallanan
Yeşil yeşil ağaçlar
Sıralanıp yükselir.
Diktiğimiz meyveler
Mahsulle süslenir,
Ektiğimiz ürünler
Yağmurla bolanır.
Bolluğun ocağıdır.
Dağ yamaçları
Altın dolu sandıktır.
Koçların kuzuların
Emsalsiz mer'asıdır.
Sağmal olanın da
Sürüyü güdenin de
Yüzü şen ve güleçtir.
Semiz ve sıhhatlidir.
Yapağısı güz
Soğuğa dayanıklıdır.
Böyle bolluk içinde,
Oturup yaşıyoruz.
Soğuk sularımız
Berrak ve temiz,
Kıştır üç ayımız,
Yazdır dokuz ayımız.

Ovalarımızda
Çalıştığımızda,
Alınız ürünü bolca.
Diktiğimiz boladır.
Dikmediğimiz halde
Ahlat da,
Karamuk da,
Böğürtlen de,
Böyle çoklarının
Yetiştigi vatanda
Oturuyoruz!
Vatanımızda
Yaşayanlar arasında
Düşmanlık yoktur
Birinin elinden düşeni,
Diğeri alarak,
Birisini tökezlerse
Diğeri kaldırarak.
Kardeşlik içinde
Yaşıyoruz burada.
Hepsinden iyisi de
Kalbimdeki
Ölmeyecek ruhu
Bugün Mezku'da,
Dağlı ulusumuzun
Güzel türküsünü,
Şanlı misafirlere
Anlatıyorum.
Sonra misafirler,
İçten duygularla,
«Kaç yaşındasınız» diye,
Soruyorlar bana.
— Yaşamı siz söyleyin!
Ben de öğreneyim,
Diye cevaplayınca
Gülüştüler hepsi de:
— Vallahi dede,
Bilemeyiz biz del
Madem ki öyle,
Söyleyeyim ben size:
Oyun kağınsı kıcılarken,
Çalışmayıp yatılırken,
Tarla sabanla işlenirken,

Öküzle ekilerek
Mahsul elle yolunurken,
Okuyacak okul yokken,
Dünyaya geldim ben,
Delikanlılara söylediğim
Acayiplerine giderek:
«Sonra nasıl oldunuz?» Dediklerinde
Sözümü uzatıyorum:
— Kendime geldiğimde
Şöyle bakındım:
Halkın çittten evleri
Hasırla seriliydi.
Böyle bir evin
Bacası içinde
Kaymak yiyerek,
Ninem bana
Hikâyeler diyerek,
Büyüdüm ben.
O zamanlar ki
Çok şarap içilirdi.
«Hey gelin» derlerdi,
İçeri girerlerdi.
Ninem kalkıp
Mısır çöreğini,
Dilim dilim doğrardı.
Uç ayaklı sofrayı
Güzelce donatırdı.
Şarap küpü açılırdı.
Kadehleri tahta çanaktı,
Elden ele doluşırdı.
Küttük korunda ısınarak,
Türküye başlarlardı.
Hikâyeler anlatılırdı.
Muhabbet bitmeden
Şarap küpü boşalırdı.
İşte böyle
Dinleye dinleye,
Livanımın güzelliğini
Hiasede hissede,
Milletimin dardını
Dile getirerek
Şair oldum ben.



Balıkesir ve Eskişehir K. KAFKASYA Derneği Yöneticileri
İzzet Aydemir ile bir arada



Balıkesirde Düzenlenen Piknikten bir görünüş

AKTÜALİTE

ANZARADAN HABERLER :

ANKARA KUZAY KAFKASYA KÜLTÜR DERNEĞİNİN YILLIK GENEL KURULTOPLANTISI

Ankara K. Kafkasya kültür derneğinin yıllık genel kurul toplantısı 7 Mayıs 1972 tarihinde maltepe düşün salonunda yapıldı.

Olgun bir hava içerisinde yapılan kongre sonucunda eski yönetim kurulu ibra olarak seçimlere gidildi ve seçim sonunda yönetim kuruluna aşağıdaki zevat seçildi :

Nazım Canbolat (Başkan)
Kemal Cankat (2 nci Başkan)
Rıfat Kaplan
Saygın Süzer (Muhasip)
Özdemir Özbay (Sekreter)
Eray Yüksel
İsmet Busun

Yeni yönetim kurulunu kutlar, çalışmalarında başarılar dileriz.

General İsmail Berkuk anıldı

Ankara K. Kafkasya Kültür Derneği Lokalinde 10.5.1972 günü akşamı büyük Çerkes fikir adamı general İsmail Berkuk için bir anma töreni düzenlenmiştir.

Önce saygı duruşunda bulunulmuş, bilahere Özdemir Özbay merhumun kişiliğini yansıtan konuşmasını yapmıştır. Anma töreninde bulunan ve merhumu tanıyan bü-yüklerimiz anılarını anlatmalarından sonra toplantıya son verilmiştir.

BALIKESİR'DE

Balıkesir Kuzey Kafkas Kültür Derneği 15 Nisan 1972 tarihinde Balıkesir Kurtdereli Kapalı Spor Salonunda bir Kafkas Gecesi düzenlemiştir.

Kalabalık bir seyircinin izlediği gecede ESKİŞEHİR KAFKAS derneği folklor ekibi-nin oyunları çok başarılı olmuştur.

Çeşitli il ve ilçelerle köylerden gelen hemşerilerimizin izlediği gecede Eskişehir Folklor ekibimiz gerek ferdi gerekse grup oyunları ile geceyi tam anlamıyla doldurmuş, gece geç saatlere kadar sürmüştür.

Ertesi gün yine çok kalabalık bir davetli grubunun katıldığı bir piknik düzenlenmiş, piknikte çeşitli yerlerden gelen hemşehriler birbirleriyle tanışma fırsatını bulmuşlardır.

Eskişehir Folklor Ekibinin bu başarılı oyunları takdirle izlenmiş, diğer mahalli derneklerimizin de aynı şekilde folklor ekipleri kurmaları temennisinde bulunulmuştur.

Ayrıca bu başarılı geceyi ve hamşerileri yaklaştıran toplantıları düzenleyen Balıkesir K. Kafkas kültür derneği yöneticilerini tebrik ederiz.

Balıkesir K. Kafkas kültür derneğinin gecesine dergimiz adına beni davet etmek nezaketini gösteren ve hemşerilerle çok faydalı konuşma ve ilişkilerde bulunmamızı sağlayan Balıkesir K. Kafkas kültür derneği yöneticileri ile gerek Balıkesirde gerekse Bursa'da yakın ilgilerini esirgemeyen kıymetli hemşehrilerime teşekkürlerimi dergimiz aracılığı ile iletirim.

VEFAT

Kıymetli hemşerilerimizden Beksultan Batırhan 4/Nisan/1972 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ertesi günü İstanbul'da Şişli camii'nde öğle namazı kılındıktan sonra Zencirli kuyu mezarlığına defnedilmiştir. Kendisine rahmet ailesine Başsağlığı dileriz.

Kıymetli hemşerilerimizden ve dergimiz yazı kurulu üyelerinden Nihat Özbek'in cblasının Antalyada vefat ettiğini üzüntüyle öğrendik.

Merhumeye tanrıdan rahmet ailesine baş sağlığı dileriz.

Uzun süre Kırım Türkleri derneği başkanlılarıyla Kırım folklorü hocalığı yapmış bulunan, Halk bankası hukuk işlerinde görevli Halil Haksal, 7. Nisan, 1972 tarihinde Ankarada kalp yetersizliğinden aniden vefat etmiştir. Cenazesi Ankarada toprağa verilen merhuma tanrıdan rahmet, yakınlarına baş sağlığı dileriz.

GEÇMİŞ OLSUN

Kıymetli hemşerilerimizden Z.Y.Müh. Cemil Ülker, Balıkesirde bir pankreas ameliyatı geçirmiştir. Sağlık durumuyi olan kıymetli kardeşimize geçmiş olsun deriz.

DOĞUM

Dergimiz yazı kurulu üyelerinden Z. Yü. Müh. M.Emin Arslan'ın 9.3.1972 tarihinde bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. AKANDA adı verilen yavruya sağlık diler aile sini kutlarız.

NİŞAN

Hemşehrımız Kemal Şanlı ile Cylan Yurdanur'un Siirt'te nişanlandıklarını haber aldık.

Gençlerimizi kutlar mutluluklar dileriz.

OKURLARIMIZA SUNDUĞUMUZ YAYINLAR

- 1 — Kafkas Hikâyeleri Antolojisi - Fiyatı 10 TL.
- 2 — Çerkesya'da Sosyal Yaşayış ve Adetler «Jabağı Baj» - Fiyatı 10 TL.
- 3 — Çerkes Düşünürü Kazanokue Jabağı «Şortan Askerbi» Fiyatı 7,5 TL.
- 4 — Abhaz Mitolojisi Anaç Mı? «B. Ömer Büyüka» Fiyatı 40 TL.
- 5 — Kafkasya Kültürel Dergi Cilt 5, 6, 7, 8 (Her cildin fiyatı 25 TL.)